

י"ד חשון תשע"ז
15 בנובמבר 2016

מיצ"ב תשע"ו - ממצאים עיקריים

רקע כללי על המיצ"ב

הרשות הארצית למדידה והערכה בחינוך (ראמ"ה) פועלת להטמעת תרבות של "מדידה בשירות הלמידה" - מדידה המיועדת לתמוך בשיפור מתמיד של הלמידה, תוך הלימה ליעדים לימודיים ולחזון הבית-ספרי. התפיסה המובילה של ראמ"ה היא שמבחנים אינם מטרה כשלעצמה, אלא כלים בשירות הלמידה. כחלק מתפיסה זו, הרואה בבית הספר את מוקד העשייה החינוכית, מתכונת ההערכה הארצית משלבת הערכה פנימית (מיצ"ב פנימי) לצד הערכה חיצונית (מיצ"ב חיצוני). פרטים נוספים ניתן למצוא באתר האינטרנט של הראמ"ה בקישור: <http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama>

בשנת הלימודים תשע"ה עודכנה מחדש מתכונת המיצ"ב. על פי מתכונת זו חולקו מחדש בתי הספר לשלוש קבוצות (1, 2, 3), כך שכל קבוצה מהווה מדגם ארצי מייצג של בתי הספר בארץ. בתי הספר המשתייכים לכל קבוצה משתתפים במיצ"ב החיצוני אחת לשלוש שנים.

מבחני ההישגים במיצ"ב נועדו לבדוק באיזו מידה עומדים תלמידי בתי הספר היסודיים וחיטובות הביניים ברמת הדרישות המצופה על פי תכנית הלימודים בארבעת מקצועות הליבה: שפת-אם (עברית/ערבית), מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. המבחנים בשפת-אם, מתמטיקה ואנגלית נערכו לכיתות ה' ו-ח', ובמדע וטכנולוגיה נערך מבחן לכיתות ח' בלבד.

כדי לאפשר השוואה רב-שנתית תקפה של ציוני המיצ"ב, ציוני המבחנים בכל שנה מכילים ומתורגמים לסולם מיצ"ב רב-שנתי. סולם המיצ"ב הרב-שנתי נקבע כך שבשנת הבסיס (תשס"ח) הציון הממוצע של כל תחום דעת, בכל דרגת כיתה, היה 500, וסטיית התקן - 100. נתוני מיצ"ב תשע"ו מושווים לנתונים שנאספו בשנים תשס"ז-תשע"ה. בשנת תשע"ד לא נערכו מבחני מיצ"ב חיצוניים.

ראמ"ה רואה חשיבות עליונה בהקפדה על טוהר בחינות. נוהל העברת המבחנים כולל הנחיות קפדניות לשמירה על טוהר הבחינות. הליך חישוב נתוני המיצ"ב כולל בדיקה נרחבת לאיתור ההפרה של טוהר בחינות. נתוני התלמידים בבתי ספר בהם עלה חשד לפגיעה בטוהר הבחינות אינם נכללים בחישוב הנתונים של אותו מבחן בכל הרמות המדווחות.

מבחני המיצ"ב החיצוני נערכו בחודשים מרץ-מאי 2016. השתתפו בהם כשליש מבתי הספר היסודיים וחיטובות הביניים (קבוצה 2) המהווים מדגם ארצי מייצג. סך הכול השתתפו 799 בתי-ספר, 2,415 כיתות ו-62,406 תלמידים.

סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב נועדו לספק תמונת מצב מפורטת המתארת היבטים שונים של האקלים החברתי והתהליכים הפדגוגיים בבתי הספר. הסקרים עוסקים בטווח רחב של נושאים מחיי בית הספר המשקפים את מגוון התהליכים החינוכיים והלימודיים החיוניים לעשייה חינוכית מיטבית וללמידה משמעותית. החל משנת תשע"ה עודכנו והורחבו הסקרים והם עוסקים גם בהיבטים נוספים של התהליכים החינוכיים כמו הטמעת פרקטיקות הוראה-למידה-הערכה (הל"ה), מוטיבציה וסקרנות של התלמידים בלמידה, מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה ועוד. בתשע"ו התווספו נתונים חדשים על פעילויות פנאי בהם משתתפים תלמידים וכן נתונים על שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות ועל תקשורת דיגיטלית/סלולרית בין התלמיד למורה ועוד.

הסקרים מועברים בקרב תלמידים, מורים ומנהלים בשלושת שלבי החינוך: יסודי, חטיבת ביניים וחטיבה עליונה. הסקרים הועברו בחודשים ינואר-מרץ 2016. השתתפו בסקרים 577 בתי ספר יסודיים ו-234 חטיבות ביניים, 149,317 תלמידי כיתות ה'-ט' ו-11,009 מחנכים ומורים המלמדים את מקצועות המיצ"ב בכיתות א'-ט'. נוסף על כך השתתפו בסקרים 304 חטיבות עליונות, 52,076 תלמידי כיתות י'-י"א ו-8,011 מורים המלמדים בכיתות י'-א. נתונים מדוחות האקלים והסביבה הפדגוגית בחטיבות העליונות משולבים בדוח התמונה החינוכית של משרד החינוך.

דוח מיצ"ב בית ספרי - בימים אלה מופצים דוחות המיצ"ב למנהלי בתי הספר שתלמידיהם השתתפו במיצ"ב החיצוני. דוח המיצ"ב הבית ספרי מספק למנהל ולצוות המורים מערכת מדדים שמטרתה לסייע להם בקביעת יעדים בית-ספריים לשם בקרה, ניטור התהליך הלימודי והקצאת המשאבים.

דוח מיצ"ב ארצי - בדוח הארצי מוצגת תמונת מצב מערכתית של מערכת החינוך, כפי שהיא עולה מעיבוד נתוני מבחני ההישגים (חלק א' של הדוח) ונתוני שאלוני האקלים והסביבה הפדגוגית (חלק ב' של הדוח). נתוני תשע"ו מוצגים לצד נתונים משנים קודמות, וזאת כדי לעמוד על מגמות שינוי במדדים השונים. נוסף על השוואות רב-שנתיות מוצגים בדוח ניתוחי הפערים בין קבוצות אוכלוסייה שונות, לפי חלוקות המאפיינות את החברה בישראל. הדוח המלא נמצא באתר הראמ"ה בקישור:

<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama/meitzav/dochotmaarachtim.htm>

נתוני מיצ"ב - תשע"ו:

בין תשע"ה לתשע"ו: עליות במרבית מבחני המיצ"ב ויציבות בשאר המבחנים; צמצום פערים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך לתלמידים מרקע בינוני וגבוה

בראיה רב שנתית: עליות בכל תחומי הדעת ודרגות הכיתה

הישגים לימודיים - בשנת הלימודים תשע"ו נרשמו עליות בהישגי התלמידים בהשוואה לשנת תשע"ה בשישה מתוך תשעת מבחני המיצ"ב, בשלושה מבחנים לא חל שינוי של ממש בהישגים; השינוי המצטבר לאורך השנים מראה על עלייה בהישגים בכל המקצועות ודרגות הכיתה.

פערים לימודיים - בכל המבחנים ובכל השנים נמצאו פערים ניכרים בהישגיהם של תלמידים מרמות שונות של רקע חברתי-כלכלי: ככל שהרקע החברתי-כלכלי גבוה יותר, כך ההישגים גבוהים יותר. עם זאת, בשנת הלימודים תשע"ו ניכרת לראשונה מגמה של צמצום פערים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך ובין תלמידים מרקע בינוני וגבוה, בשתי דרגות הכיתה ה' ו-ח' ובמרבית תחומי הדעת. יש להמשיך לעקוב בשנים הבאות על מנת לוודא שמדובר במגמה מתמשכת.

אקלים בית ספרי - בראייה רב-שנתית, בין השנים תשס"ח-תשע"ו נרשמה מגמה של שיפור הדרגתי, ברוב היבטי האקלים והסביבה הפדגוגית. לצד זאת, בארבע השנים האחרונות ניכרת התייצבות במדדים רבים. לצד מגמת היציבות הכללית בשנים האחרונות, יש לשים לב כי בחט"ע דוברות ערבית ניכרת בין השנים תשע"ה לתשע"ו הרעה במדדים רבים, ויש להמשיך לעקוב אחר המגמות בשנים הבאות.

ממצאים עיקריים - הישגים לימודיים

בין תשע"ה לתשע"ו:

						מקרא
גדול מאוד	גדול	ניכר	מתון	קל	ללא שינוי של ממש	גודל שינוי בין תשע"ה-תשע"ו
31 ויותר	21-30	16-20	11-15	6-10	0-5	

בשנת הלימודים תשע"ו נרשמו עליות בהישגים בשלושה מתוך ארבעה תחומי דעת בכיתה ה', ובשלושה מתוך חמישה תחומי דעת בכיתה ח', בשאר המבחנים לא חל שינוי של ממש בהישגים.

➔ **בכיתות ה'**, בשנת תשע"ו, בהשוואה לתשע"ה, הישגי התלמידים גבוהים יותר באנגלית (עלייה ניכרת של 18 נק'), בשפת-אם ערבית (עלייה מתונה של 13 נק') ובמתמטיקה (עלייה קלה של 9 נק'). בשפת-אם עברית לא חל שינוי בהישגים.

➔ **בכיתות ח'**, בשנת תשע"ו, בהשוואה לתשע"ה, הישגי התלמידים גבוהים יותר בשפת-אם ערבית (עלייה גדולה של 21 נק'), לאחר ירידה גדולה בתשע"ה, בשפת-אם עברית (עלייה ניכרת של 18 נק').

נק') ובמדע וטכנולוגיה (עלייה מתונה של 12 נק'). במתמטיקה ובאנגלית לא חל שינוי של ממש בהישגים.

➔ **בשפת-אם עברית לכיתות ח'** נרשמה עלייה ניכרת בהישגים לראשונה לאחר שבע השנים תשס"ט-תשע"ה בהן לא חל שינוי של ממש בהישגי התלמידים (למעט עלייה נקודתית בתשע"א). העלייה בהישגים התרחשה הן בפיקוח הממלכתי והן בפיקוח הממלכתי-דתי, ובשני סוגי הפיקוח - בכל אחת משלוש קבוצות הרקע החברתי-כלכלי (נמוך, בינוני וגבוה).

➔ העלייה בהישגי תלמידים בתשע"ו **באנגלית לכיתות ה'** התרחשה בשני מגזרי השפה (דוברי עברית ודוברי ערבית) ובשלוש קבוצות הרקע החברתי-כלכלי (נמוך, בינוני וגבוה). כמו כן נרשמה עלייה בקרב דוברי הערבית בשלושת המגזרים (הערבי הבדואי והדרוזי) ובקרב דוברי העברית בשני סוגי הפיקוח (הממלכתי והממלכתי-דתי).

בראיה רב-שנתית:

מקרא					
גדול מאוד	גדול	ניכר	מתון	קל	גודל השינוי ממוצע לשנה תשס"ח - תשע"ו
10 ויותר	עד 10	עד 7.5	עד 5	עד 2.5	

בראיה רב שנתית, בכל המקצועות ובשתי דרגות הכיתה, השינוי המצטבר לאורך השנים תשס"ח/תשס"ה-תשע"ו¹ מראה על עליות קלות עד גדולות בהישגי התלמידים.

➔ **במדע וטכנולוגיה לכיתות ח'** נרשמה לאורך השנים עד לשנת תשע"ג עלייה מצטברת גדולה בהישגי התלמידים, ובשנת תשע"ה חלה, לראשונה, ירידה קלה בהישגים שעיקרה בבתי ספר שבפיקוח הממלכתי-דתי ובמגזר הבדואי בדרום. בשנת תשע"ו חזרו ההישגים ועלו, הן בפיקוח הממלכתי-דתי והן במגזר הבדואי בדרום. עלייה ניכרת נרשמה גם בהישגי תלמידים במגזר הדרוזי. סך הכול בין השנים תשס"ח-תשע"ו ההישגים עלו מאד (עלייה של 64 נק' בהשוואה לתשס"ח).

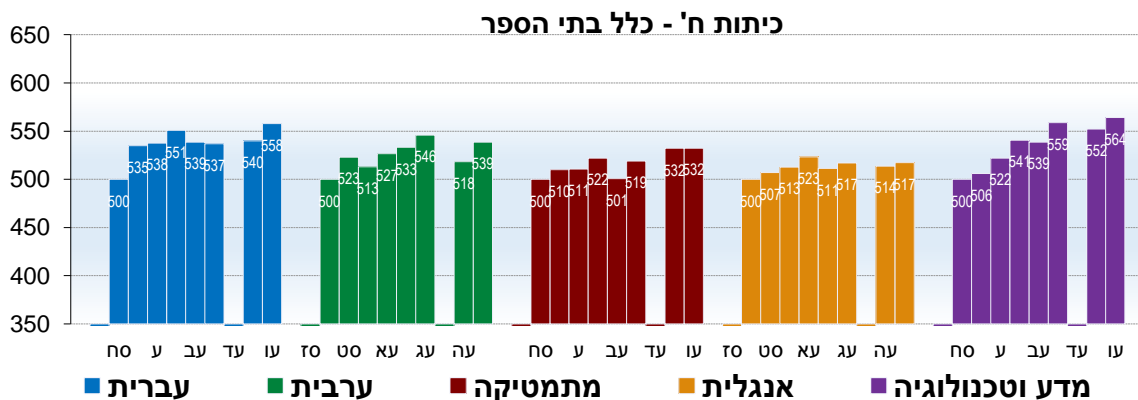
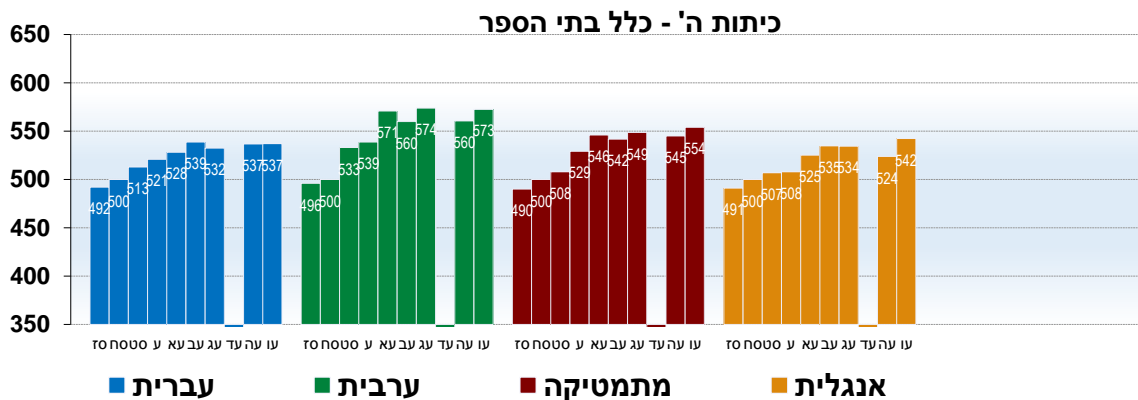
➔ גם **בשפת-אם ערבית ובמתמטיקה לכיתות ה'** נרשמו בין השנים תשס"ז-תשע"ו עליות גדולות בהישגים (בשפת-אם ערבית עלייה של 77 נק' בהשוואה לתשס"ז, במתמטיקה עלייה של 64 נק' בהשוואה לתשס"ז). בשני המבחנים העליות הגיעו לשיאן בשנת תשע"א; מאז ועד לתשע"ה הייתה בעיקר יציבות בהישגי התלמידים במתמטיקה ותנודתיות בהישגי התלמידים בשפת-אם ערבית. בשנת תשע"ו נרשמה עלייה קלה נוספת בהישגים במתמטיקה לכיתות ה', שעיקרה במגזרים הממלכתי-דתי, הדרוזי והבדואי בדרום.

¹ בשל שיעורי ההשתתפות הנמוכים במבחנים לכיתות ח' בשנת תשס"ז (עקב שביתות ועיצומים מצד ארגון המורים העל-יסודיים) לא התאפשר לכלול שנה זו בהשוואה הרב-שנתית בשכבת גיל זו. בנוסף, בשנת תשע"ד לא התקיימו מבחני מיצ"ב חיצוניים.

בשאר המבחנים השינוי המצטבר קטן יותר - עליות ניכרות נרשמו **בשפת-אם עברית לכיתות ה' ו-ח'** (בכיתות ה' עלייה של 45 נק' בהשוואה לתשס"ז, בכיתות ח' עלייה של 58 נק' בהשוואה לתשס"ח) **ובאנגלית לכיתות ה' (עלייה של 51 נק' בהשוואה לתשס"ז)**. עליות מתונות נרשמו **במתמטיקה לכיתות ח' (עלייה של 32 נק' בהשוואה לתשס"ח) ובשפת-אם ערבית לכיתות ח' (עלייה של 39 נק' בהשוואה לתשס"ח)**. במבחן **באנגלית לכיתות ח'** חלה לאורך השנים עלייה קלה בלבד (עלייה של 17 נק' בהשוואה לתשס"ח).

בכיתות ה', בכל תחומי הדעת, מרבית העליות התרחשו במהלך השנים הראשונות של המדידה, עד לשנת תשע"א או תשע"ב. בארבע או חמש השנים הבאות יש התייצבות בהישגי התלמידים. באנגלית, בעקבות העלייה בהישגים בשנת תשע"ו, נרשמה במצטבר עלייה קלה נוספת. בכיתות ח' אין מגמה אחידה בקצב השינוי לאורך השנים על פני תחומי הדעת השונים.

הישגי תלמידים במבחני המיצ"ב - כלל בתי הספר לאורך שנים (מומוצע בסולם רב-שנתי)

הישגי תלמידים במבחני המיצ"ב בכלל בתי הספר לאורך שנים (ממוצע בסולם רב-שנתי)
כיתות ה' - כלל בתי הספר

אנגלית ה'	מתמטיקה ה'	ערבית ה'	ערבית ה'	
542	554	573	537	תשע"ו
524	545	560	537	תשע"ה
-	-	-	-	תשע"ד
534	549	574	532	תשע"ג
535	542	560	539	תשע"ב
525	546	571	528	תשע"א
508	529	539	521	תש"ע
507	508	533	513	תשס"ט
500	500	500	500	תשס"ח
491	490	496	492	תשס"ז

כיתות ח' - כלל בתי הספר

מדע וטכנולוגיה ח'	אנגלית ח'	מתמטיקה ח'	ערבית ח'	ערבית ח'	
564	517	532	539	558	תשע"ו
552	514	532	518	540	תשע"ה
-	-	-	-	-	תשע"ד
559	517	519	546	537	תשע"ג
539	511	501	533	539	תשע"ב
541	523	522	527	551	תשע"א
522	513	511	513	538	תש"ע
506	507	510	523	535	תשס"ט
500	500	500	500	500	תשס"ח

ממצאים עיקריים - פערים לימודיים

פערים לימודיים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי שונה

בכל המבחנים ובכל השנים נמצאו פערים ניכרים בהישגיהם של תלמידים מרמות שונות של רקע חברתי-כלכלי: ככל שהרקע החברתי-כלכלי גבוה יותר, כך ההישגים גבוהים יותר.²

→ במרבית המקצועות ודרגות הכיתה, השינוי המצטבר עם השנים במבחני המיצ"ב מצביע על עליות בהישגי התלמידים בכל אחת מקבוצות הרקע החברתי-כלכלי בנפרד.

→ בשנת הלימודים תשע"ו ניכרת לראשונה מגמה של צמצום פערים בין תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך ובין תלמידים מרקע בינוני וגבוה, וזאת בשתי דרגות הכיתה ה' ו-ח' ובמרבית תחומי הדעת.

→ בקרב דוברי העברית, בשנת תשע"ו, לראשונה מאז תחילת המדידה, חל צמצום משמעותי של 10-25 נקודות בפערי ההישגים בין תלמידים מרקע נמוך לתלמידים מרקע גבוה בכיתות ח' בארבעת תחומי הדעת - שפת-אם עברית, מתמטיקה, אנגלית ומדע וטכנולוגיה. גם בכיתות ה' פערי ההישגים בקרב דוברי עברית בתחומים מתמטיקה ואנגלית הצטמצמו בשנת תשע"ו בכ-10 נקודות. בשפת-אם עברית לכיתות ה' לא חל שינוי בפער ההישגים.

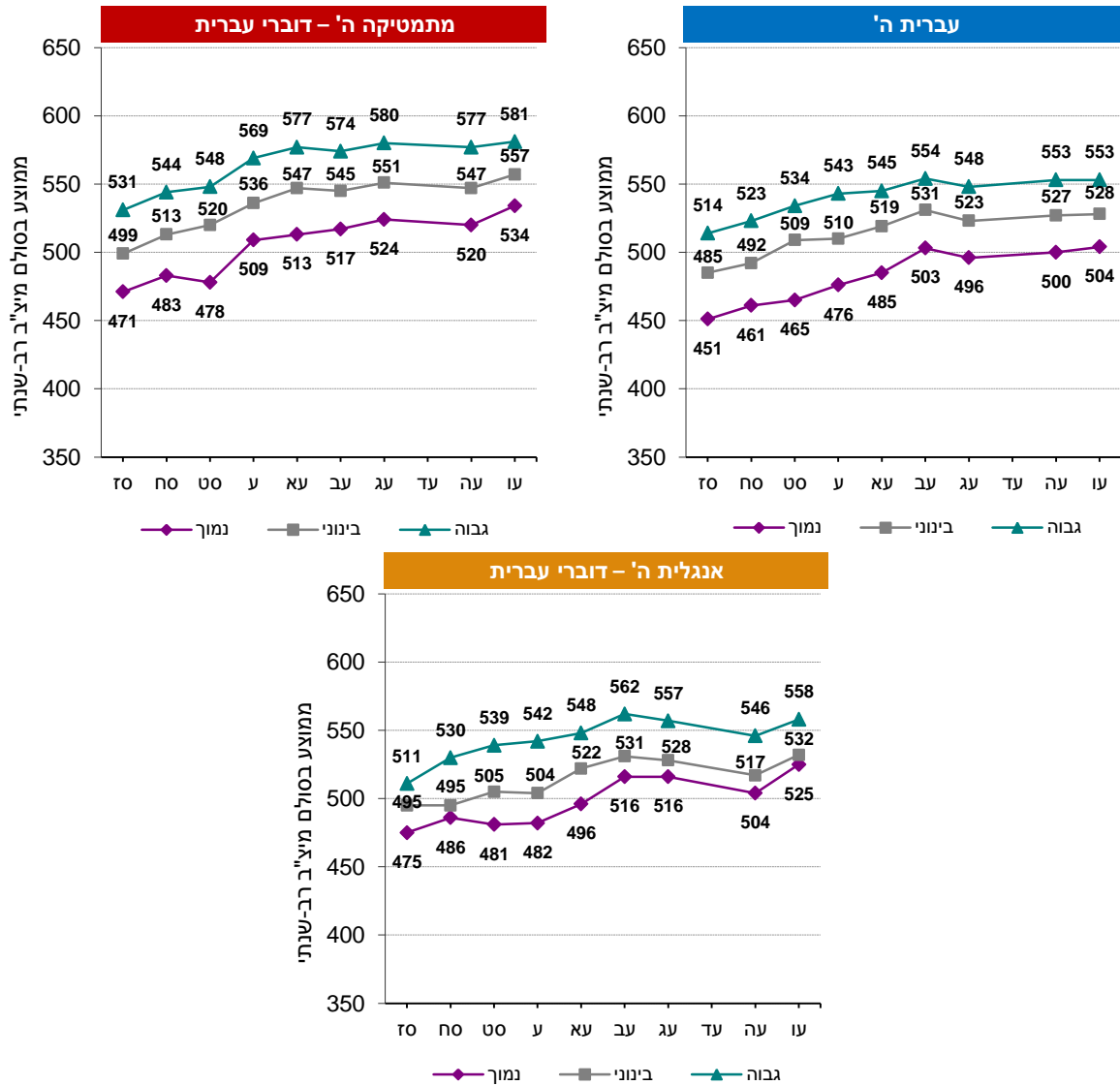
→ הסיבה המרכזית לצמצום בפערים היא עליות ברורות בהישגי תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך, שהיו גדולות יותר מהשינויים המקבילים בקרב תלמידים מרקע בינוני וגבוה.

→ בקרב דוברי העברית נרשם גם כן צמצום בפערי הישגים בין תלמידים מרקע נמוך ובין תלמידים מרקע בינוני³, אם כי במספר קטן יותר של מקצועות. בכיתות ה' הפער צומצם באנגלית (כ-15 נקודות), ובכיתות ח' - בשפת-אם ערבית (10 נק') ובמדע וטכנולוגיה (כ-20 נק'). בנוסף, בשפת-אם ערבית לכיתות ה' הצטמצם הפער שנפתח בתשע"ה ובאנגלית לכיתות ח' נרשם צמצום קל עקב ירידה בהישגי תלמידים מרקע בינוני. במתמטיקה לכיתות ה' ו-ח' לא חל שינוי בפערים.

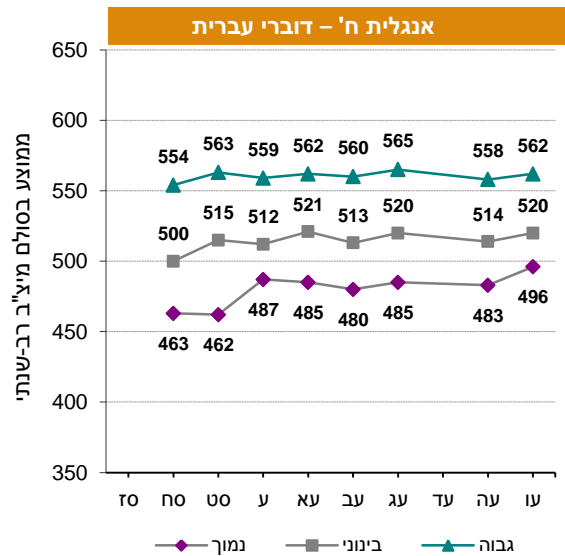
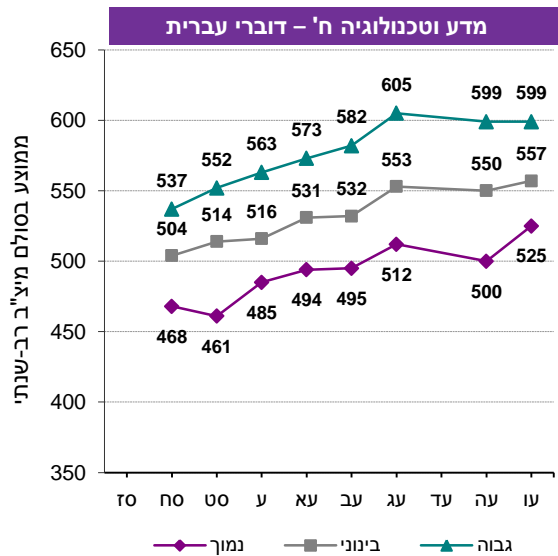
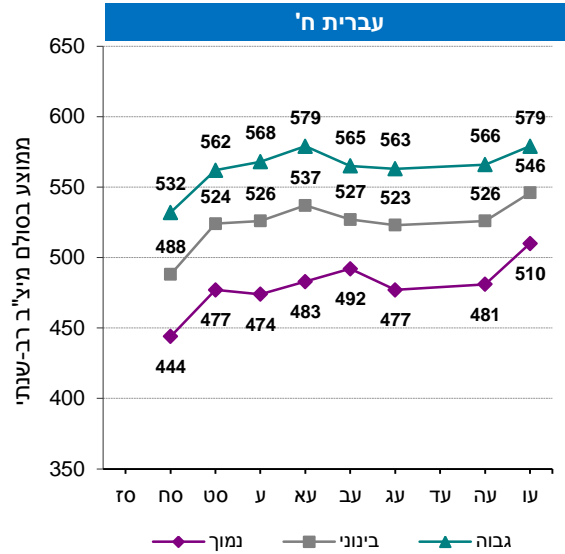
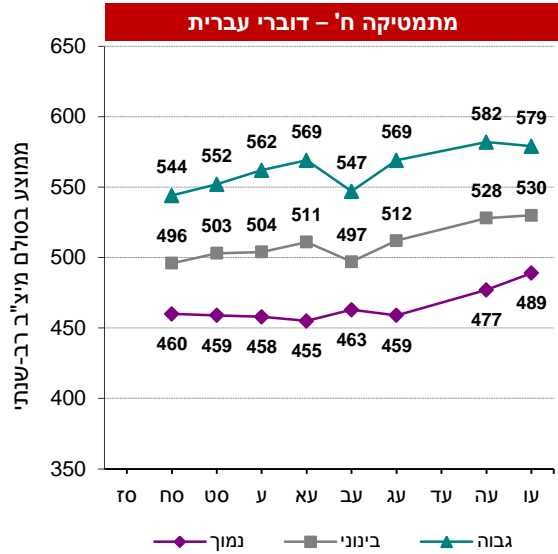
² לצורך ניתוח הפערים הלימודיים חולקו הנבחנים לשלוש קבוצות של רקע חברתי-כלכלי לפי עשירון התלמידים של מדד הטיפוח 'שטראוס': רמה נמוכה - עשירונים 8-10; רמה בינונית - עשירונים 4-7; רמה גבוהה - עשירונים 1-3.

³ בשל מספרם הקטן של תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה בבתי ספר דוברי ערבית, לא הוצגו נתונים בשנים תשס"ז-תשע"ג. החל משנת תשע"ה, בשל שינוי במתכונת המיצ"ב ומעבר ממדגם של כרבע מהתלמידים למדגם של כשליש מהתלמידים גדל במקצת מספר התלמידים במדגם קבוצת אוכלוסייה זו, והוחלט להציג את נתוניהם. אולם, בפירוש הנתונים יש לקחת בחשבון כי עדיין מדובר בקבוצה קטנה מאד של תלמידים (כ-5% מכלל דוברי הערבית).

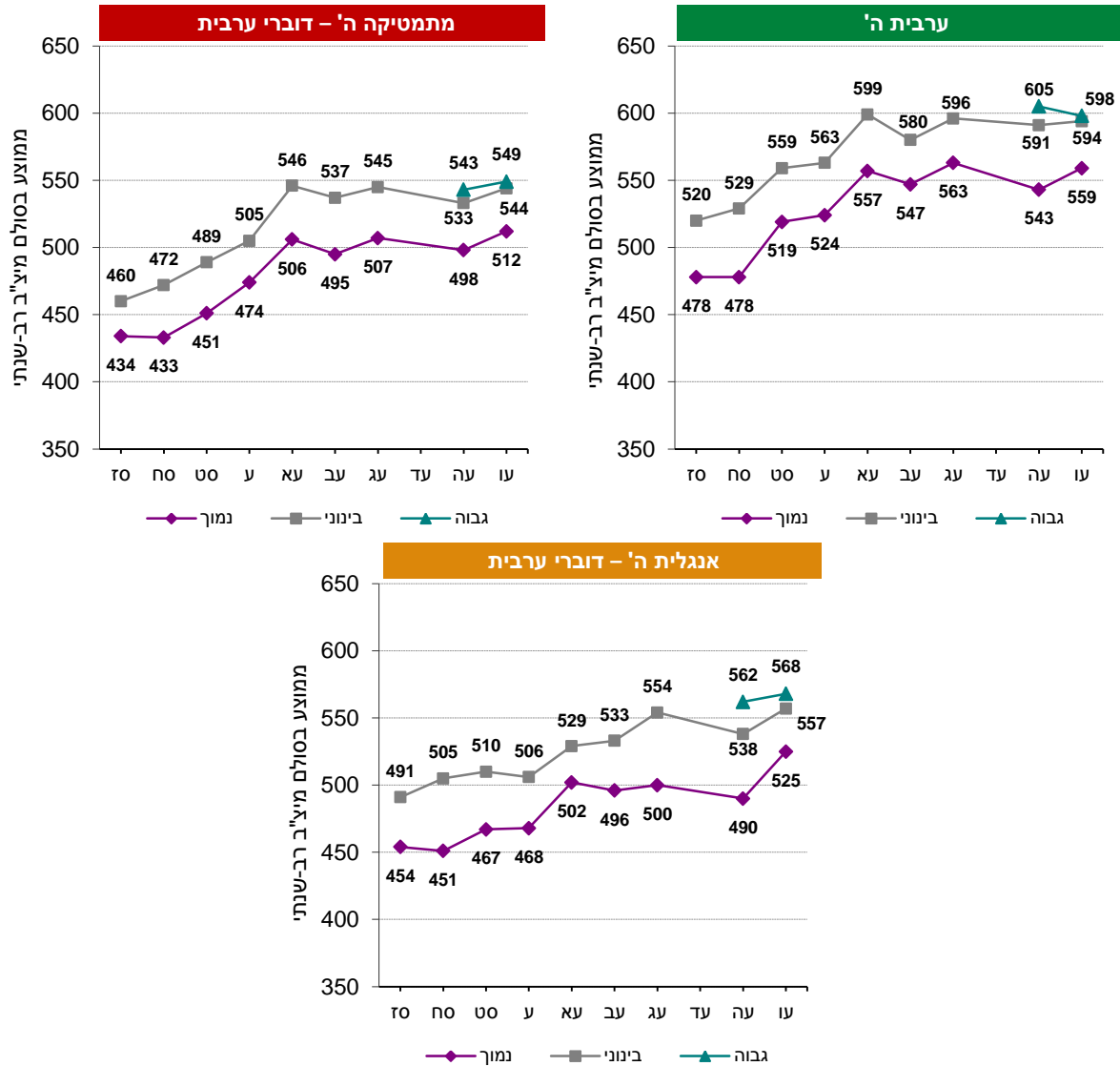
הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי עברית במבחני המיצ"ב לכיתות ה' לאורך שנים לפי רקע חברתי-כלכלי

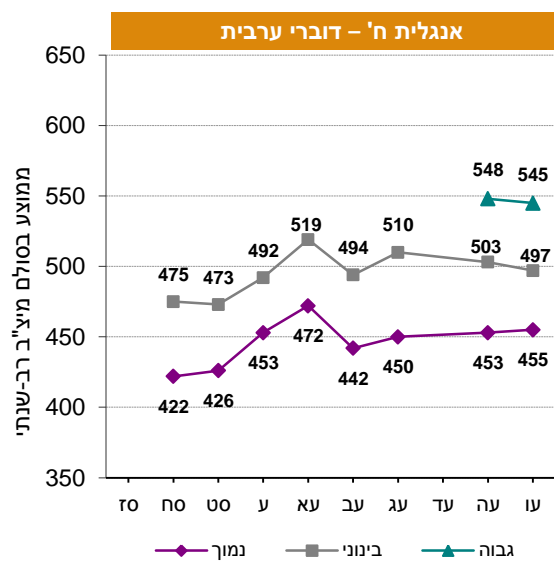
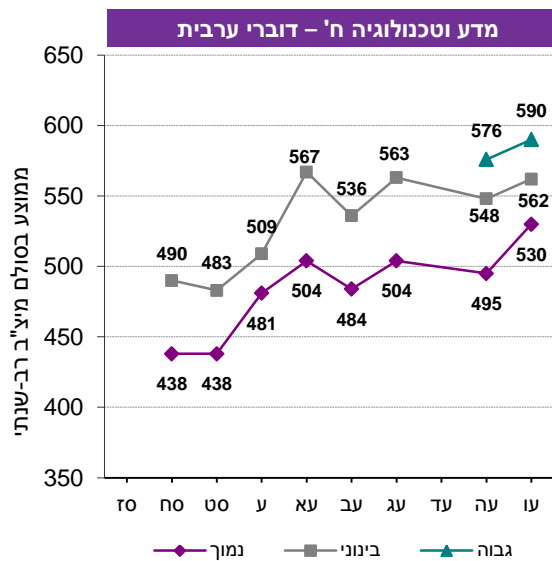
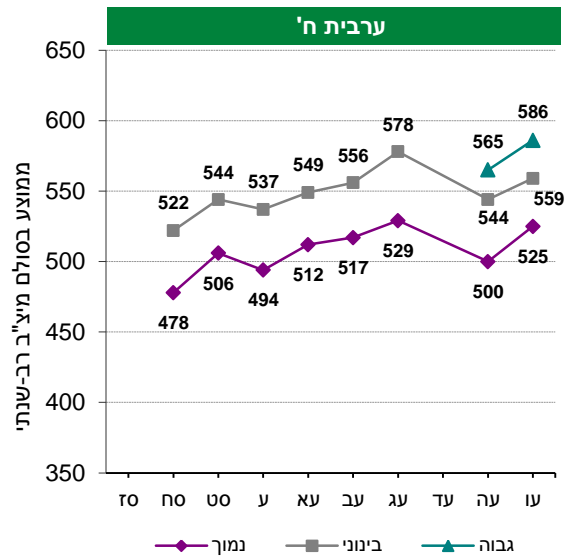
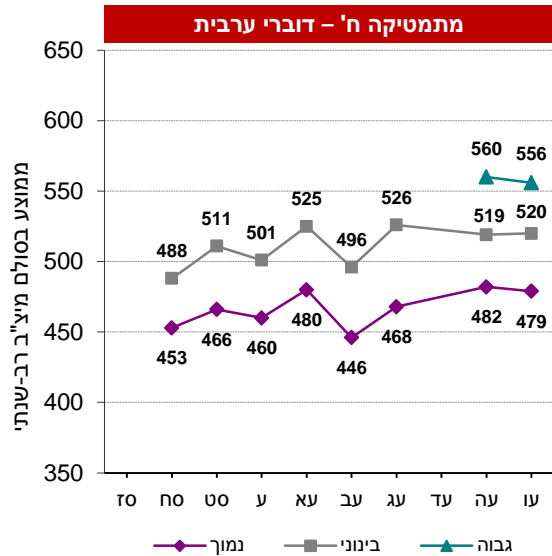
הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי עברית במבחני המיצ"ב לכיתות ח' לאורך שנים לפי רקע חברתי-כלכלי

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית במבחני המיצ"ב לכיתות ה' לאורך שנים לפי רקע חברתי-כלכלי

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית במבחני המיצ"ב לכיתות ח' לאורך שנים לפי רקע חברתי-כלכלי

פערים לימודיים בין תלמידים דוברי עברית ובין תלמידים דוברי ערבית

בשלושת המקצועות מדע וטכנולוגיה, אנגלית ומתמטיקה ובשתי דרגות הכיתה, קיימים פערים עקביים בהישגים לטובת תלמידים דוברי עברית בהשוואה לתלמידים דוברי הערבית.

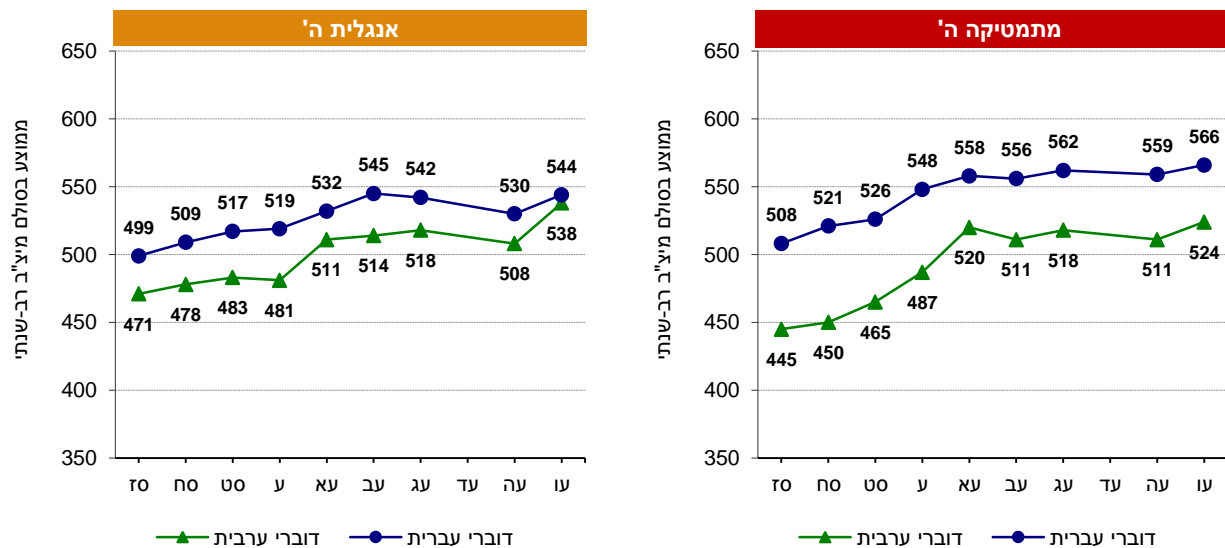
➔ במבט לאורך שנים, במרבית המקצועות ודרגות הכיתה אין מגמה ברורה של צמצום פערים בין שני מגזרי השפה.

➔ עם זאת, באנגלית ובמתמטיקה לכיתות ה' ובמדע וטכנולוגיה לכיתות ח' נרשמו בשנת תשע"ו פערים קטנים יותר בהשוואה לשנת הבסיס תשס"ח. באנגלית לכיתות ח' לא חל שינוי של ממש בפער ההישגים ביחס לשנת הבסיס, ובמתמטיקה לכיתות ח' אף נרשמה התרחבות ביחס לשנה זו.

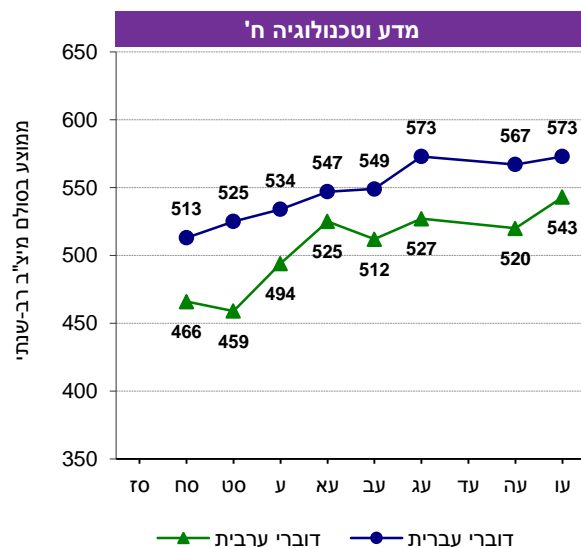
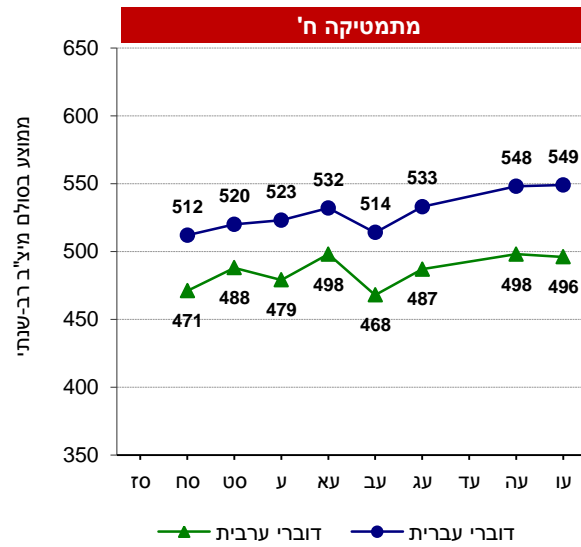
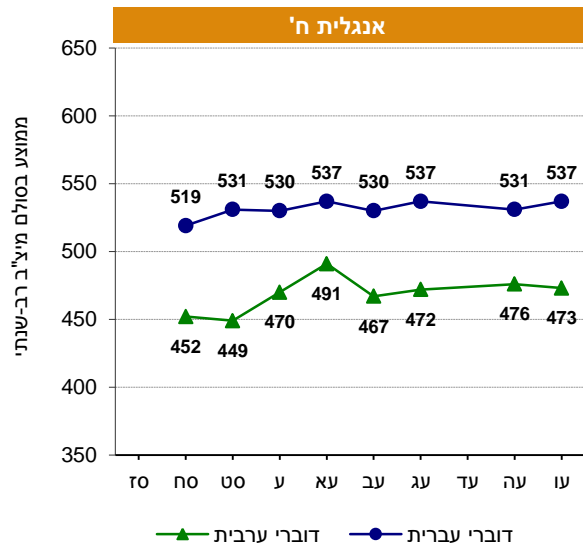
➔ הצמצום בפער ההישגים באנגלית ה' נובע מעלייה גדולה בתשע"ו בקרב דוברי הערבית שחלה בשלושת המגזרים (הערבי, הבדואי והדרוזי) ובכל קבוצות הרקע החברתי-כלכלי. הישגי דוברי העברית עלו אף הם, אך במידה מתונה יותר.

➔ כאשר מביאים בחשבון את הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים, הפערים בהישגים בין תלמידים דוברי עברית ובין תלמידים דוברי ערבית מצטמצמים במידה ניכרת. במקצת מהמבחנים נמצא כי הישגי דוברי הערבית דומים ואף עולים על הישגי דוברי העברית.

הישגי תלמידים בבתי"ס דוברי עברית ודוברי ערבית במבחני המיצ"ב לכיתות ה' לאורך שנים

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי עברית ובבתי ספר דוברי ערבית במבחנים לכיתות ח' לאורך שנים

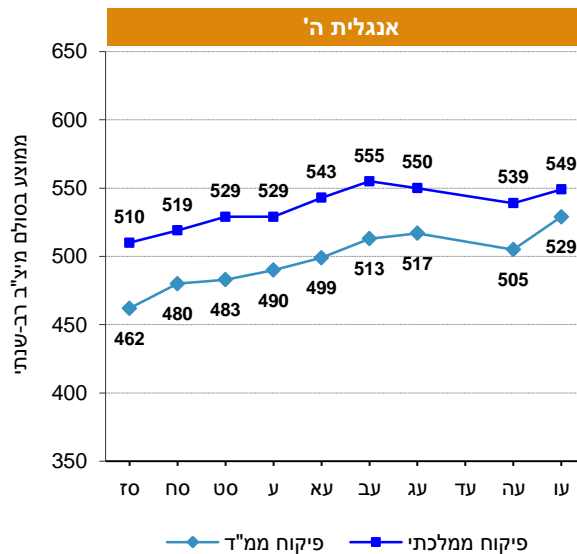
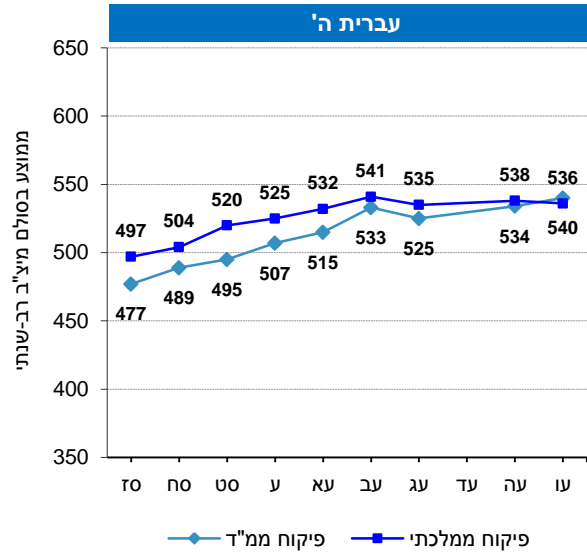
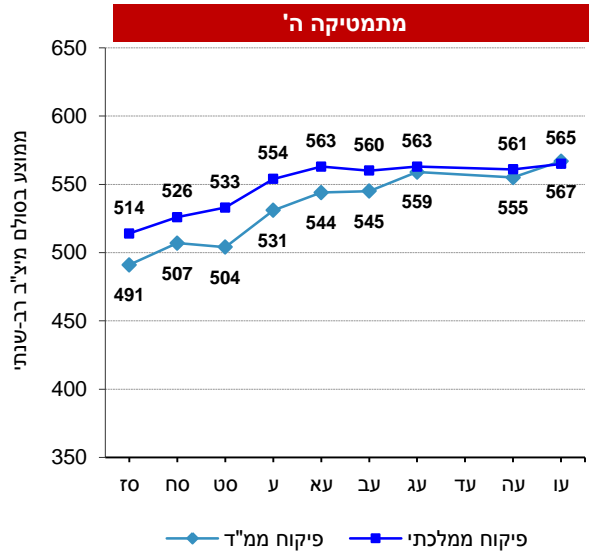

פערים לימודיים בין תלמידים דוברי עברית בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי

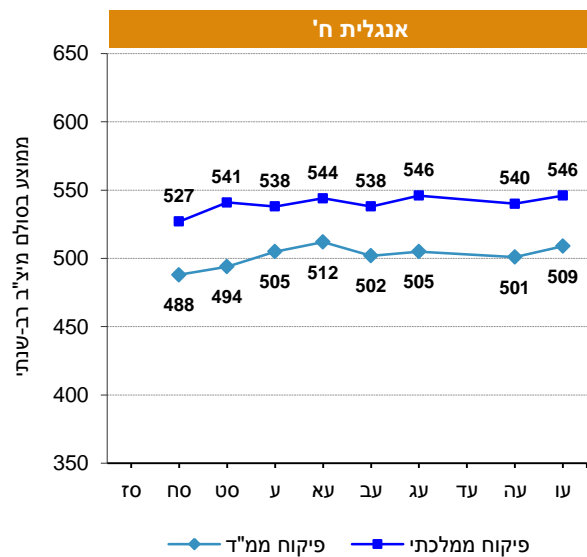
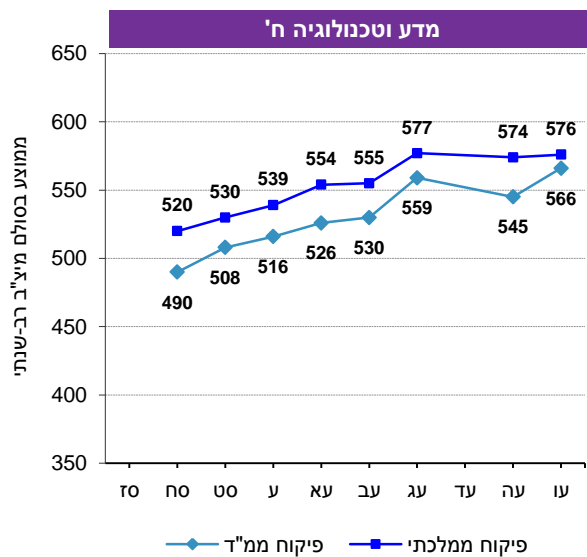
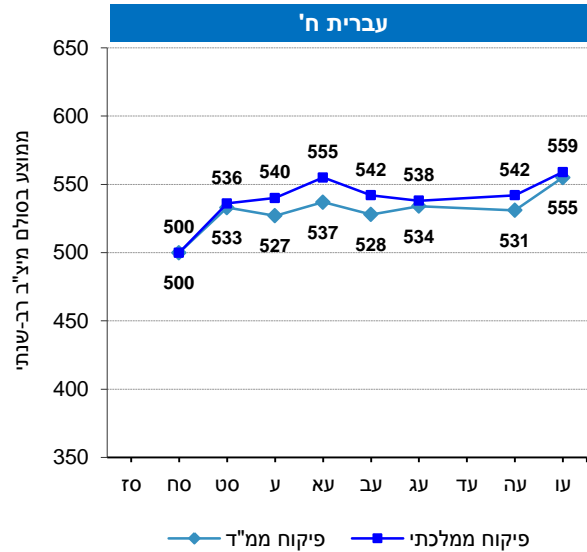
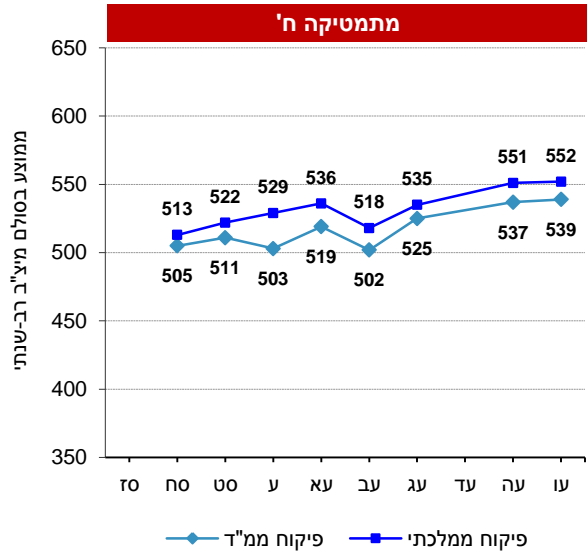
לאורך השנים נמצאו פערים בהישגים בין תלמידים דוברי עברית בפיקוח הממלכתי לבין חבריהם בפיקוח הממלכתי-דתי, לטובת תלמידים בפיקוח הממלכתי. בשנת תשע"ו, המשיכה והתחזקה המגמה של צמצום הפערים שנצפתה בשנים האחרונות, במיוחד בשנת תשע"ג.

- ➔ נתוני המיצ"ב בשנת תשע"ו מצביעים על כך שבמקצועות שפת-אם עברית לכיתות ה' ו-ח' ומתמטיקה לכיתות ה' אין פער של ממש בהישגי תלמידים משני סוגי הפיקוח.
- ➔ באנגלית לכיתות ה', בשנת תשע"ו, לראשונה, הצטמצם מאד הפער לטובת הפיקוח הממלכתי (פער של 20 נקודות בתשע"ו לעומת פערים של 35-45 נקודות בשנים קודמות). הצמצום בפער בא בעקבות עלייה גדולה יותר בהישגים בפיקוח הממלכתי-דתי בהשוואה לפיקוח הממלכתי.
- ➔ גם במדע וטכנולוגיה לכיתות ח' חל צמצום משמעותי בפער לטובת הפיקוח ממלכתי (פער של 10 נקודות בתשע"ו לעומת פערים של 20-30 נקודות בשנים קודמות).
- ➔ במקצוע אנגלית לכיתות ח', נרשם לאורך כל השנים פער עקבי גדול לטובת תלמידים דוברי עברית בפיקוח הממלכתי, בשנת תשע"ו הפער עמד על 37 נקודות. פער זה נמצא הן בקרב תלמידים מרקע חברתי-כלכלי גבוה והן בקרב תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך.
- ➔ כאשר משקללים את הציון הממוצע של תלמידים בפיקוח הממלכתי-דתי על פי התפלגות הרקע החברתי-כלכלי של התלמידים של תלמידי הפיקוח הממלכתי, הפערים בין שני סוגי הפיקוח לטובת הפיקוח הממלכתי נשארים דומים (צמצום של עד 5 נקודות בפער).

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי עברית במבחני המיצ"ב לכיתות ה' בפיקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי עברית במבחני המיצ"ב לכיתות ח' בפקוח הממלכתי והממלכתי-דתי לאורך שנים

פערים לימודיים של תלמידים במגזר הבדואי בדרום

בשנת תשע"ו חלו עליות בהישגי התלמידים במגזר הבדואי בדרום בכל המקצועות ובשתי דרגות הכיתה. עליות אלו באות לאחר ירידות שאפיינו את הישגי המגזר בשנים האחרונות. בעקבות העליות הצטמצמו במידה ניכרת הפערים בינם ובין שאר התלמידים דוברי הערבית, אך הם עדיין נותרו משמעותיים. יש להמשיך לעקוב אחר התקדמות הישגי המגזר בשנים הבאות על מנת לוודא שאין מדובר בתופעה חולפת אלא במגמה מתמשכת⁴.

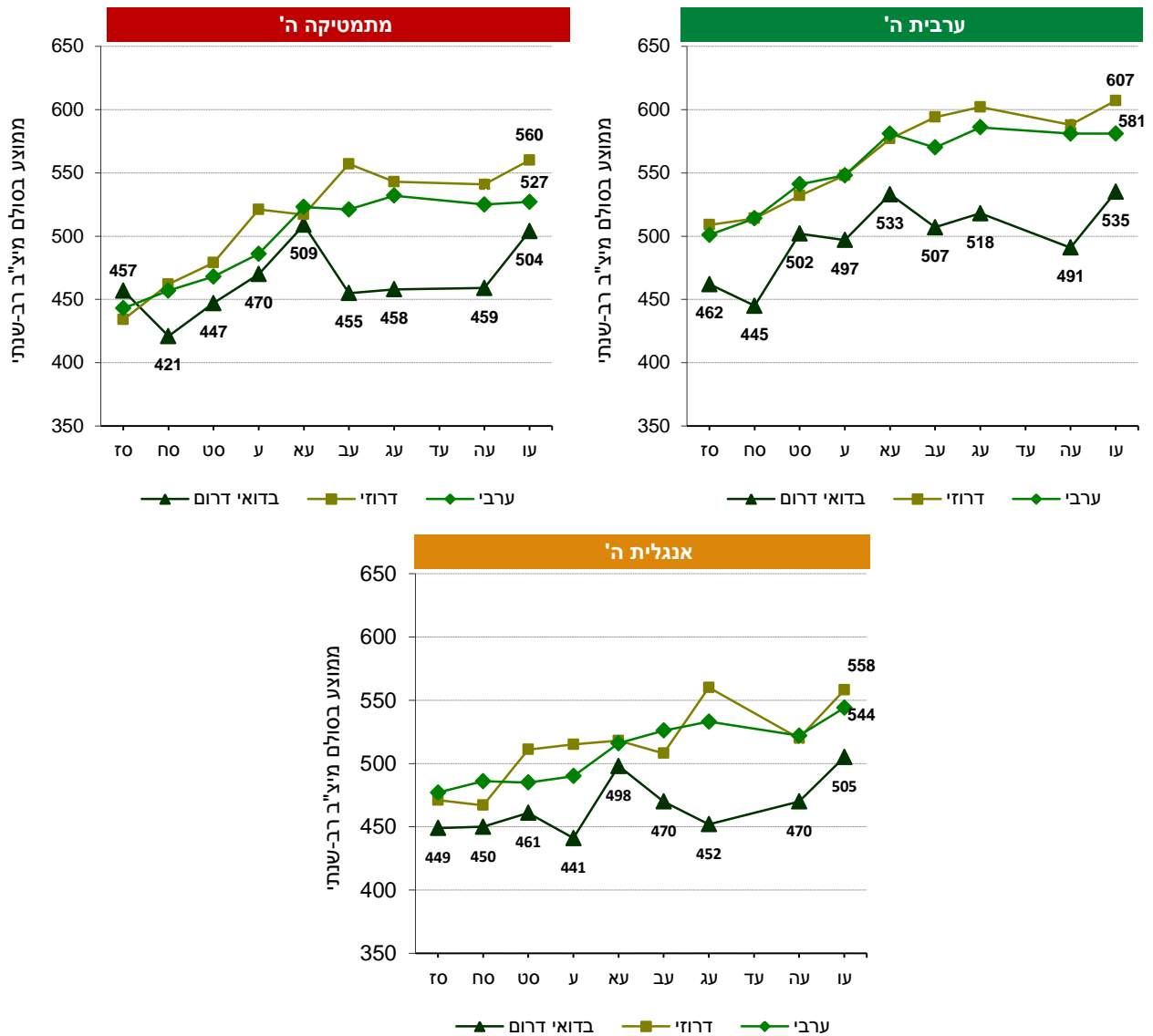
➔ בכיתות ה', בשנת תשע"ו חלו עליות גדולות מאד במתמטיקה ובשפת-אם ערבית (45 נק' במתמטיקה ו-44 נק' בערבית). גם באנגלית נרשמה עלייה גדולה בהישגים (35 נק'). בכיתות ח', נרשמה בתשע"ו עלייה חריגה במדע וטכנולוגיה (60 נק') לאחר ירידה גדולה של כ-30 נק' בתשע"ה. גם בשפת-אם ערבית נרשמה עלייה גדולה (33 נק'), ובמתמטיקה ובאנגלית עליות מתונות יותר (13 נק' במתמטיקה ו-10 נק' באנגלית).

➔ ידיעת השפה היא הבסיס להצלחה בלימודים ולהשתלבות איכותית בחברה בחיים הבוגרים. בשנת תשע"ה בלט במיוחד פער ההישגים של הבנים מול הבנות בערבית לכיתות ה', כאשר הישגי הבנים במגזר הבדואי בדרום היו נמוכים ב-105 נקודות ממוצע כלל דוברי הערבית. בשנת תשע"ו, בעקבות העליות בהישגים, הצטמצם הפער ל-62 נקודות.

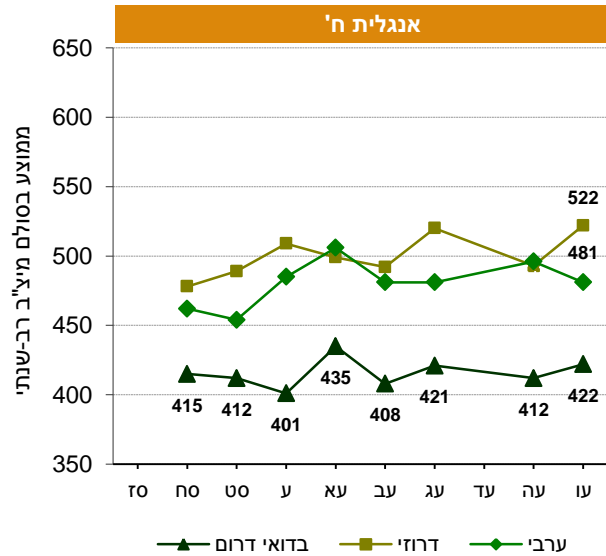
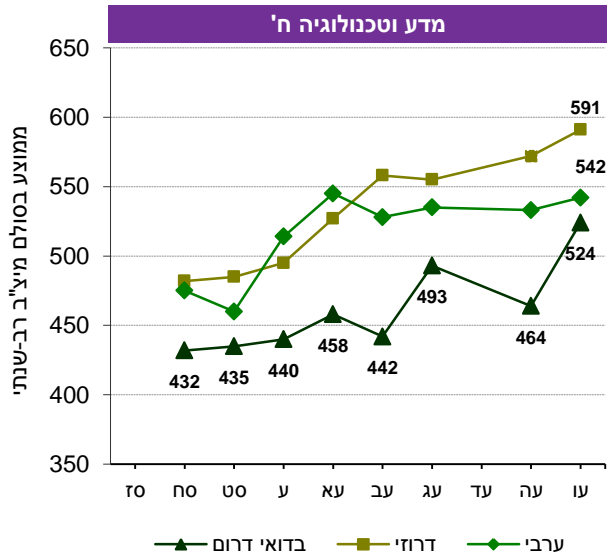
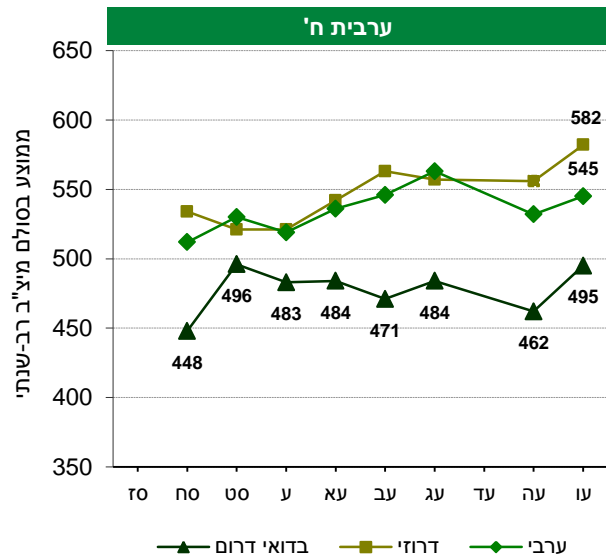
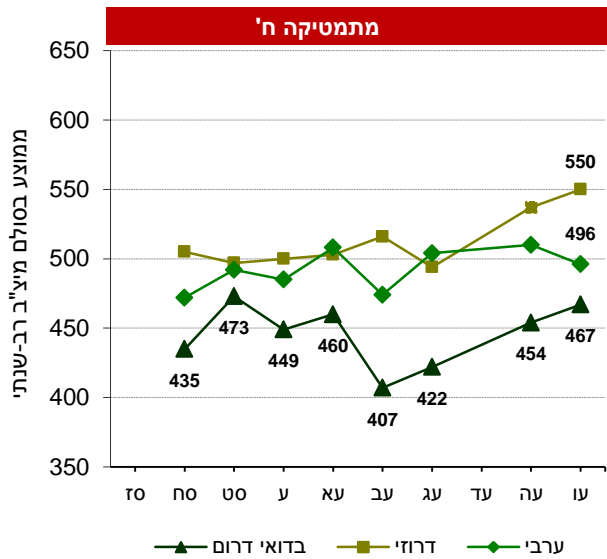
➔ לאורך השנים הישגי תלמידים במגזר הבדואי בדרום נמוכים מהישגי תלמידים במגזרים הערבי והדרוזי. בעקבות העליות בשנה האחרונה הצטמצמו הפערים בהישגים אך הם עדיין נותרו משמעותיים.

⁴ נתוני המגזר הבדואי בדרום אינם כוללים נתוני תלמידים בבתי ספר בהם עלה חשד לפגיעה בטוהר הבחינות. במדע וטכנולוגיה לכיתות ח' הנתונים אינם כוללים שלושה בתי ספר בהם 25 כיתות, באנגלית ח' שלושה בתי ספר בהם 15 כיתות. בשאר המבחנים לא נכללו בהיקפים קטנים יותר (5-10 כיתות).

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית במבחני המיצ"ב לכיתות ה' לאורך שנים לפי מגזר

הישגי תלמידים בבתי ספר דוברי ערבית במבחני המיצ"ב לכיתות ח' לאורך שנים לפי מגזר

ממצאים עיקריים - אקלים וסביבה פדגוגית

נתוני האקלים והסביבה הפדגוגית מציגים מגמות של שינוי ושימור בפרמטרים מרכזיים של אקלים חברתי ושל תהליכים פדגוגיים בבתי הספר. ככלל, יש לבחון שינויים בין שנה לקודמתה בתוך ההקשר הכולל של המגמות הרב-שנתיות.

במבט על:

בין השנים תשס"ח-תשע"ו נרשמה מגמה של שיפור הדרגתי, ברוב היבטי האקלים והסביבה הפדגוגית. לצד זאת, בארבע השנים האחרונות ניכרת התייצבות במדדים רבים; במקצת מדדים נרשם שיפור ובמקצת מדדים נרשמה הרעה.

מגמות בולטות בין השנים:

- ➔ בבתי הספר היסודיים ובחטיבות הביניים בשני מגזרי השפה ממשיכה מגמת הירידה הארוכה בשיעורי הדיווח של תלמידים על קיומן של **חבורות אלימות של תלמידים**. תלמידים דוברי ערבית מדווחים בשיעור גבוה מזה של דוברי העברית על קיומן של חבורות אלימות (בתשע"ו כשליש לעומת כחמישית, בהתאמה), על אף מגמה רב-שנתית של צמצום הפער בדיווחים של שתי אוכלוסיות התלמידים.
- ➔ במקביל, בבתי ספר יסודיים דוברי ערבית ניתן לראות את המשך מגמת העלייה בשיעורי הדיווח של תלמידים על **מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות**. בהחלט ייתכן שמאמצים מתמשכים אלו מביאים לירידה בשיעורי התלמידים בשלב חינוך זה המדווחים על חשיפה לחבורות אלימות ולתופעות של אלימות בכלל.
- ➔ לעומת זאת, בחטיבות העליונות דוברות ערבית נרשמה לאורך השנים תש"ע-תשע"ו עלייה של כ-6% בשיעורי הדיווח על **היעדר תחושת מוגנות** של התלמידים, **מעורבות באירועי אלימות, אלימות מילולית, פגיעה של מורים בתלמידים, גניבות ונדליזם**.
- ➔ עיון בנתוני המדד **שתיית אלכוהול** בחטיבות העליונות מעלה כי במגזר דוברי הערבית נרשמה בין תשע"ה לתשע"ו עלייה של 5% (מ-16% בתשע"ה ל-21% בתשע"ו). במגזר דוברי העברית לא חל שינוי בשנים אלו (38% בשתי השנים). יש לציין כי כ-60% מהתלמידים דיווחו כי בבית הספר **מסבירים להם על הסכנות שבשתיית אלכוהול ועל השפעותיו**. בבתי ספר דוברי עברית שיעורי הדיווח עמדו על 64% ואילו בבתי ספר דוברי ערבית על 56%, ללא שינוי ניכר בהשוואה לשנה קודמת.

- ➔ בין השנים תשס"ח-תשע"ו ניכרת עלייה משמעותית ומתמשכת בדיווחי התלמידים על שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב במהלך שעות הלימודים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים, בשני מגזרי השפה. בבתי הספר היסודיים נמחק הפער בין דוברי ערבית ובין דוברי עברית (בעוד שבשנת תשס"ח עמד הפער על 14% לטובת דוברי העברית, בתשע"ו נרשם פער של 1% בלבד). בחטיבות הביניים נותר פער של 6% לטובת דוברי העברית.
- ➔ במדד מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה, אשר החל להיבדק בשנת תשע"ה, נרשמה בתשע"ו בחטיבות העליונות דוברות הערבית ירידה (אשר מצאה את ביטויה גם בירידה קלה בנתונים הכלליים של המדד). ביתר שלבי הגיל הנתונים מצביעים על יציבות בין שתי השנים.

להלן פירוט מדדים נבחרים מסקרי האקלים והסביבה הפדגוגית.

תחושת מוגנות וביטחון

נושא האלימות בבתי הספר הוא אחד הנושאים החשובים העומד על סדר יומה של מערכת החינוך ונמצא במסגרת השיח הציבורי בישראל. גם בית ספר המתאפיין במוטיבציה גבוהה של תלמידים ובהשקעה רבה של הצוות עלול להיכשל בהשגת יעדיו אם באי בית הספר סובלים מאלימות ופועלים באווירה של פחד והיעדר מוגנות. סקרי האקלים והסביבה הפדגוגית במיצ"ב עוסקים בהיבטים שונים של אלימות והתנהגויות סיכון בקרב תלמידים. להלן פירוט של מספר מדדים מתוך סדרת המדדים המוצגת בדוח המיצ"ב המלא.

חבורות של תלמידים אלימים

- ➔ כ-20% מהתלמידים דיווחו על תופעה של חבורות של תלמידים המתנהגים באלימות (בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי ערבית, וזאת בשלוש שכבות הגיל).
- ➔ לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו נרשמה ירידה משמעותית בשיעורי הדיווח על התופעה בקרב כלל התלמידים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים. בקרב תלמידים בחטיבות העליונות נרשמה יציבות בין תשע"ה לתשע"ו.

ונדליזם:

- ➔ שיעורים גבוהים של תלמידים (כ-30% ביסודי וכ-45% בחט"ב ובחט"ע) דיווחו על ונדליזם, בשיעור גבוה יותר בקרב דוברי ערבית בהשוואה לדוברי ערבית. ככלל, נרשמה ירידה משמעותית בשיעורי הדיווח על ונדליזם בין השנים תשס"ח לתשע"ג, ולאחר מכן נרשם היפוך במגמה וחלה עלייה בשיעורי הדיווח עד תשע"ה והתייצבות בתשע"ו. בקרב דוברי ערבית בחטיבות העליונות חלה עלייה בשיעורי הדיווח על ונדליזם גם בתשע"ו.

שתיית אלכוהול בקרב תלמידים בחטיבות העליונות

- ➔ בחטיבות העליונות, 38% מבין התלמידים דוברי העברית דיווחו על היבטים שונים של שתיית אלכוהול בהשוואה ל-21% מהתלמידים דוברי הערבית. בהשוואה בין תשע"ה לתשע"ו נרשמה עלייה של 5% בשיעורי הדיווח על שתיית אלכוהול בקרב תלמידים דוברי ערבית.
- ➔ עם זאת, כ-60% מבין התלמידים דיווחו כי בבית הספר מסבירים להם על הסכנות שבשתיית אלכוהול - 64% בבתי ספר דוברי ערבית ו-56% בבתי ספר דוברי ערבית.

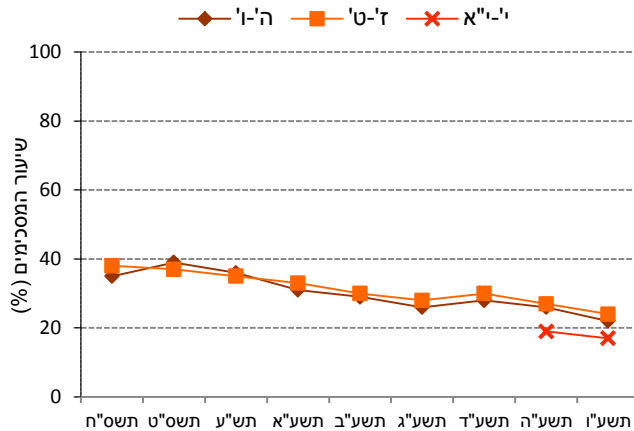
מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות

- ➔ ככלל, עם העלייה בשכבות הגיל יש ירידה בשיעורי הדיווח של התלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות: 81% בבתי ספר יסודיים, 61% בחטיבות הביניים ו-51% בחטיבות העליונות (בשיעור גבוה יותר בבתי ספר דוברי ערבית).
- ➔ בבתי ספר דוברי ערבית בין השנים תשס"ח-תשע"ב חלה עלייה מתונה בשיעורי הדיווח של התלמידים ומאז יציבות. בבתי הספר דוברי הערבית בשלבי הגיל יסודי וחטיבת ביניים, חלה עלייה הדרגתית ועקבית לאורך כל שנות המדידה (עלייה של כ-10% בין תשס"ח לתשע"ו). בחטיבות העליונות דוברות הערבית לא חלו שינויים של ממש לאורך השנים.

חבורות אלימות: נתוני ההיגד "בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם" - לפי דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו

כלל בתי הספר בארץ (תשס"ח-תשע"ו)

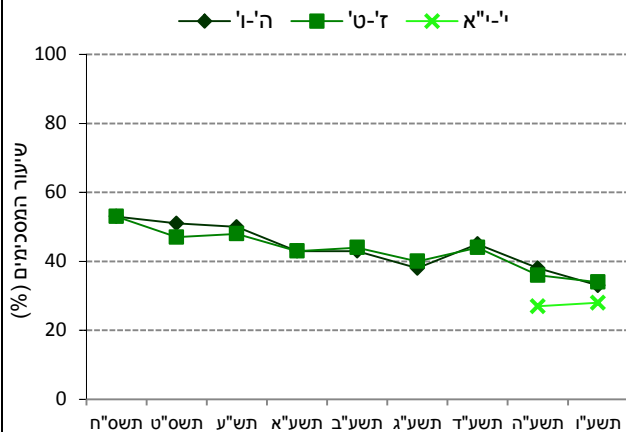
בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם, כלל בתי"ס

ה'ו'	35%	39%	36%	31%	29%	26%	28%	26%	22%
ז'ט'	38%	37%	35%	33%	30%	28%	30%	27%	24%
י-יא'	-	-	-	-	-	-	-	19%	17%

בתי ספר דוברי ערבית (תשס"ח-תשע"ו)

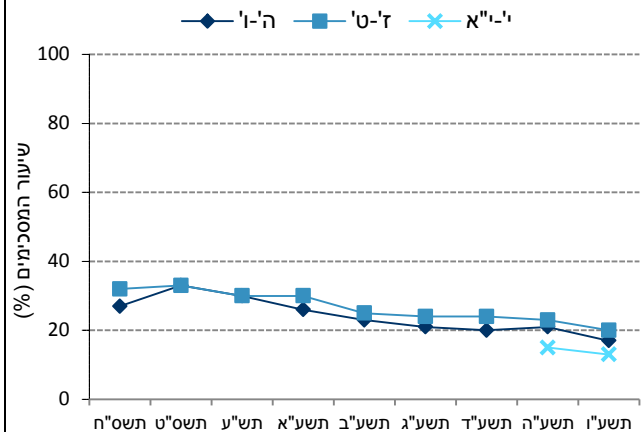
בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם, דוברי ערבית

ה'ו'	53%	51%	50%	43%	43%	38%	45%	38%	33%
ז'ט'	53%	47%	48%	43%	44%	40%	44%	36%	34%
י-יא'	-	-	-	-	-	-	-	27%	28%

בתי ספר דוברי עברית (תשס"ח-תשע"ו)

בבית הספר יש חבורות של תלמידים אלימים המציקים לתלמידים אחרים ופוגעים בהם, דוברי עברית

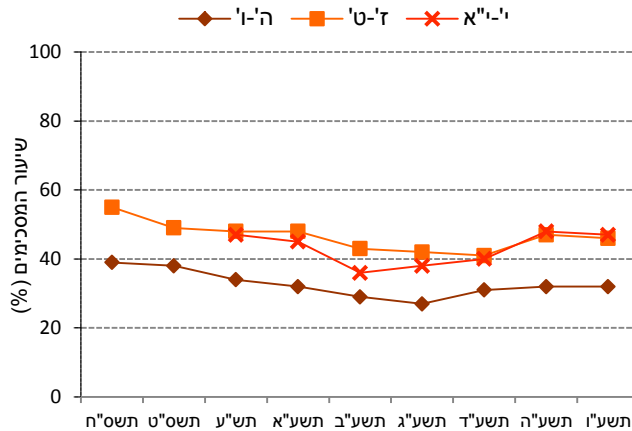
ה'ו'	27%	33%	30%	26%	23%	21%	20%	21%	17%
ז'ט'	32%	33%	30%	30%	25%	24%	24%	23%	20%
י-יא'	-	-	-	-	-	-	-	15%	13%

* בהיגד זה ערכים נמוכים מצביעים על רמות נמוכות יותר של אלימות ושל תופעות שליליות אחרות.

ונדליזם: נתוני ההיגד "בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר" - לפי דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו

כלל בתי הספר בארץ (תשס"ח-תשע"ו)

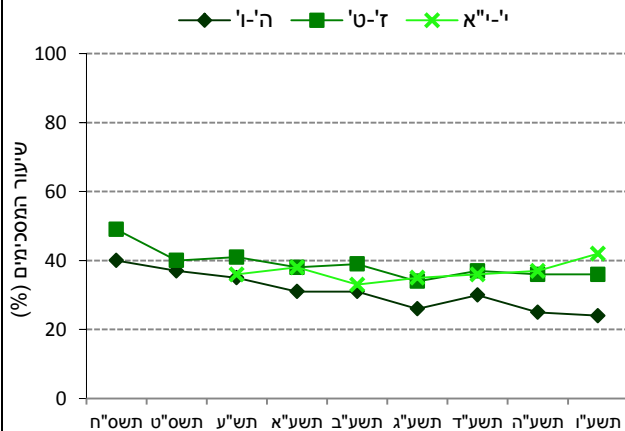
בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר, כלל בתי"ס

ה'ו'	39%	38%	34%	32%	29%	27%	31%	32%	32%
ז'ט'	55%	49%	48%	48%	43%	42%	41%	47%	46%
י-יא'	-	-	47%	45%	36%	38%	40%	48%	47%

בתי ספר דוברי ערבית (תשס"ח-תשע"ו)

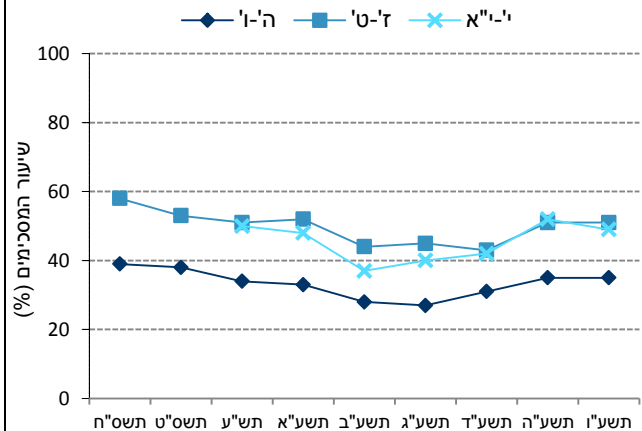
בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר, דוברי ערבית

ה'ו'	40%	37%	35%	31%	31%	26%	30%	25%	24%
ז'ט'	49%	40%	41%	38%	39%	34%	37%	36%	36%
י-יא'	-	-	36%	38%	33%	35%	36%	37%	42%

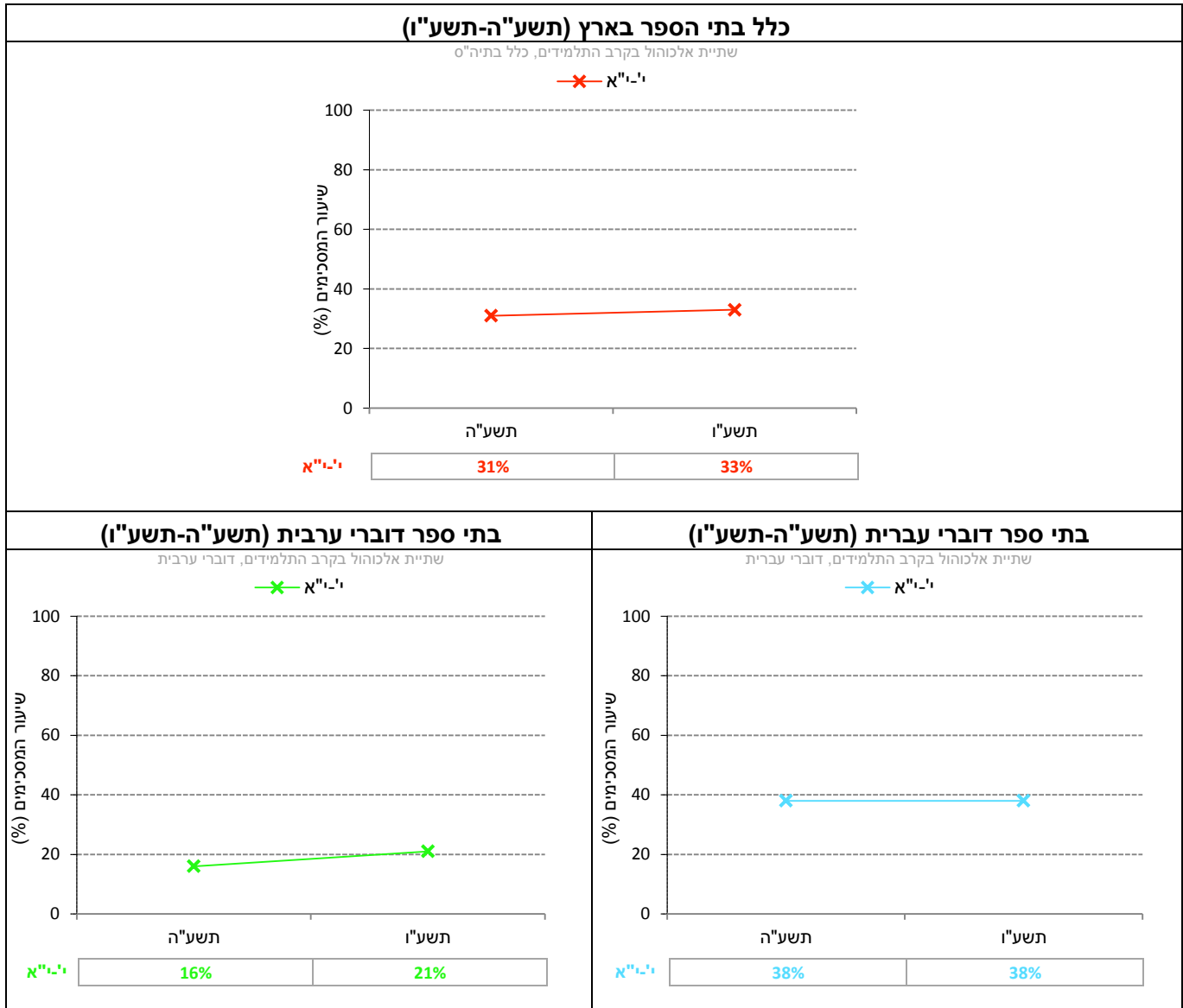
בתי ספר דוברי עברית (תשס"ח-תשע"ו)

בחודש האחרון תלמידים מבית הספר שברו או הרסו ציוד של בית הספר, דוברי עברית

ה'ו'	39%	38%	34%	33%	28%	27%	31%	35%	35%
ז'ט'	58%	53%	51%	52%	44%	45%	43%	51%	51%
י-יא'	-	-	50%	48%	37%	40%	42%	52%	49%

נתוני המדד המסכם "שתיית אלכוהול בקרב תלמידים" - לפי דיווחי תלמידים בחט"ע לאורך השנים
תשע"ה-תשע"ו

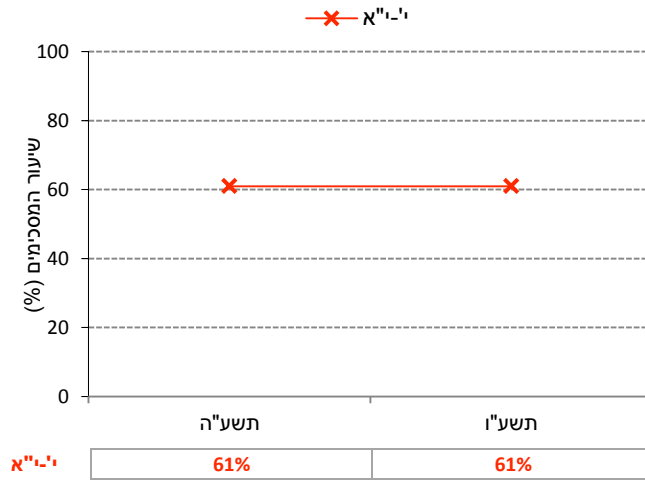

* בממד זה ערכים נמוכים מצביעים על רמות נמוכות יותר שתיית אלכוהול

נתוני ההיגד "מאמצי בית הספר להגברת המודעות לסכנות שבשתיית אלכוהול" - לפי דיווחי תלמידים
בחט"ע לאורך השנים תשע"ה-תשע"ו

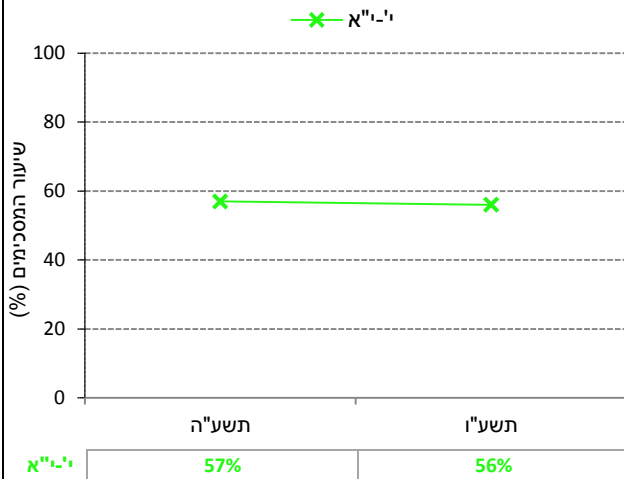
כלל בתי הספר בארץ (תשע"ה-תשע"ו)

בבית הספר מסבירים לנו על הסכנות שבשתיית אלכוהול ובהשפעות שלו, כלל בתי"ס

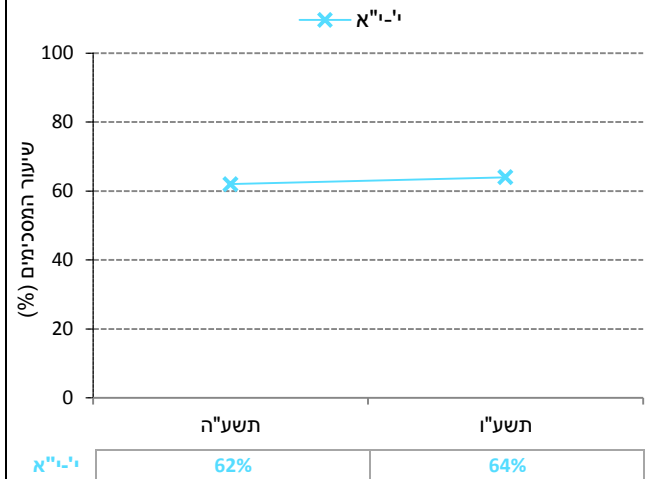
בתי ספר דוברי ערבית (תשע"ה-תשע"ו)

בבית הספר מסבירים לנו על הסכנות שבשתיית אלכוהול ובהשפעות שלו, דוברי ערבית

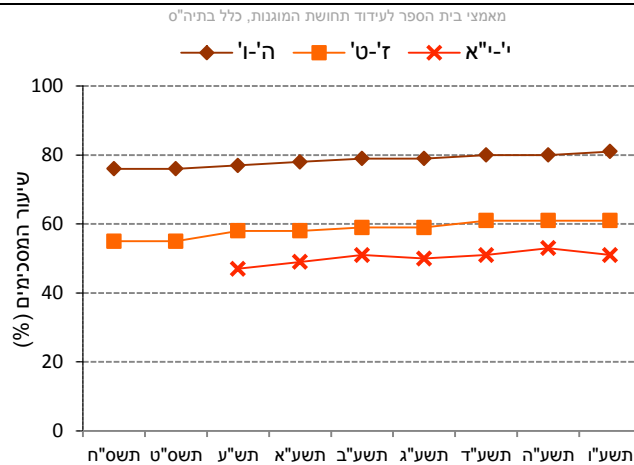
בתי ספר דוברי עברית (תשע"ה-תשע"ו)

בבית הספר מסבירים לנו על הסכנות שבשתיית אלכוהול ובהשפעות שלו, דוברי עברית

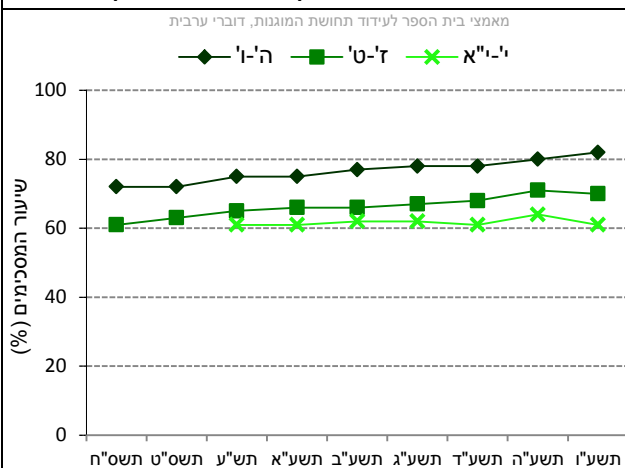
נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות" - לפי דיווחי תלמידים ביסודי,
בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו

כלל בתי הספר בארץ (תשס"ח-תשע"ו)

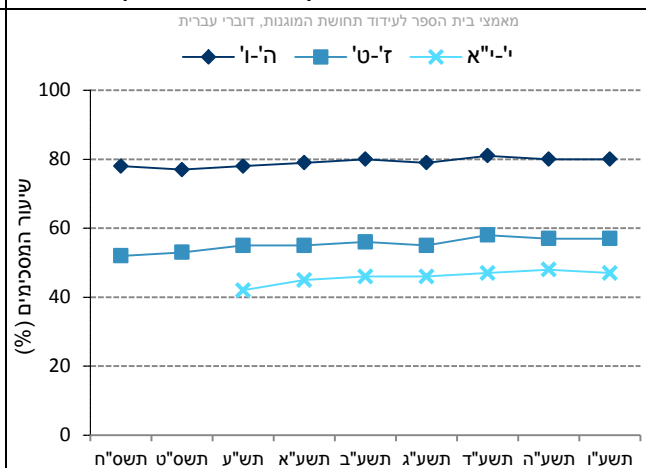
ה'ו'	76%	76%	77%	78%	79%	79%	80%	80%	81%
ז'ט'	55%	55%	58%	58%	59%	59%	61%	61%	61%
י'י"א	-	-	47%	49%	51%	50%	51%	53%	51%

בתי ספר דוברי ערבית (תשס"ח-תשע"ו)

ה'ו'	72%	72%	75%	75%	77%	78%	78%	80%	82%
ז'ט'	61%	63%	65%	66%	66%	67%	68%	71%	70%
י'י"א	-	-	61%	61%	62%	62%	61%	64%	61%

בתי ספר דוברי עברית (תשס"ח-תשע"ו)

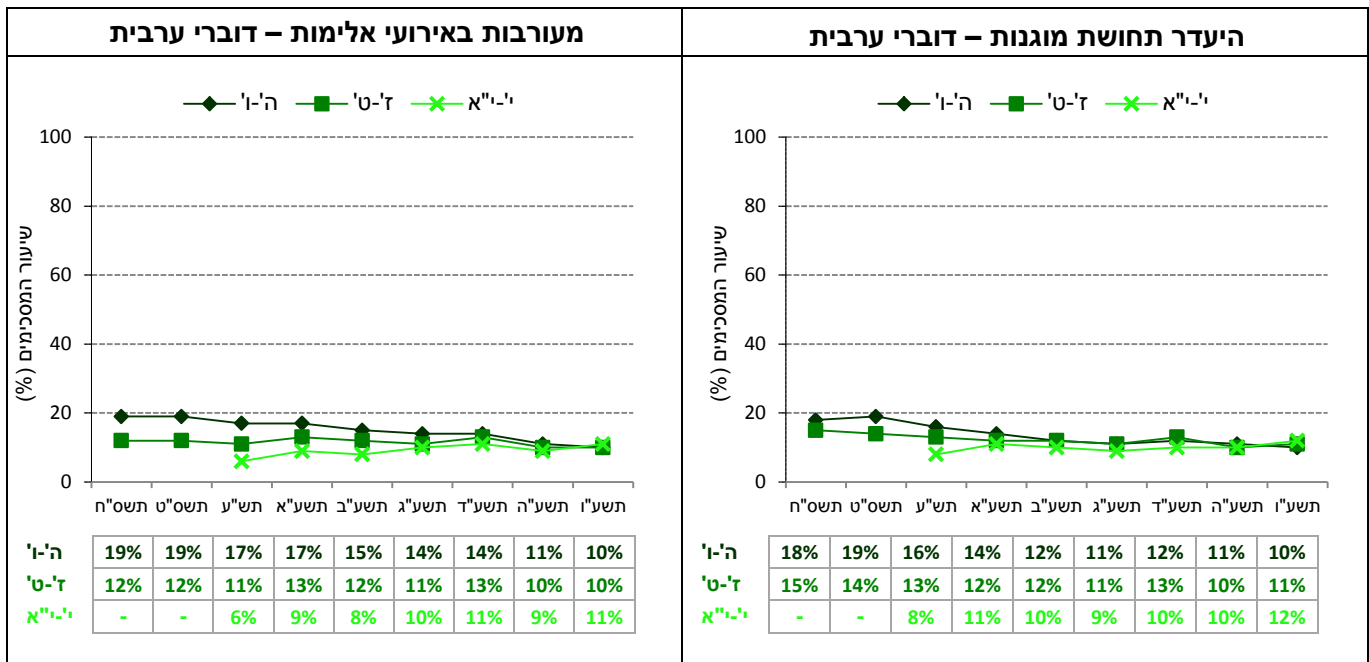

ה'ו'	78%	77%	78%	79%	80%	79%	81%	80%	80%
ז'ט'	52%	53%	55%	55%	56%	55%	58%	57%	57%
י'י"א	-	-	42%	45%	46%	46%	47%	48%	47%

זרקור על תחושת מוגנות וביטחון בבתי ספר דוברי ערבית

➔ בבתי ספר יסודיים דוברי ערבית ניתן לראות את המשך מגמת העלייה בשיעורי הדיווח של תלמידים על מאמצי בית הספר לעידוד תחושת המוגנות. בשלב גיל זה יש ירידה לאורך השנים תשס"ח עד תשע"ו בשיעור התלמידים המדווחים על היבטים שונים של אלימות כמו היעדר תחושת מוגנות (ירידה של 8%), מעורבות באירועי אלימות (ירידה של 9%), פגיעה של מורים בתלמידים (ירידה של 7%) וונדליזם (ירידה של 16%).

➔ לעומת זאת, בחטיבות עליונות דוברות ערבית נרשמה לאורך השנים תש"ע-תשע"ו עלייה בשיעורי הדיווח על היעדר תחושת מוגנות של התלמידים (עלייה של 4%), מעורבות באירועי אלימות (עלייה של 5%), אלימות מילולית (עלייה של 6%), פגיעה של מורים בתלמידים (עלייה של 7%), גניבות (עלייה של 11%) וונדליזם (עלייה של 6%).

שימוש בתקשוב לצורכי למידה

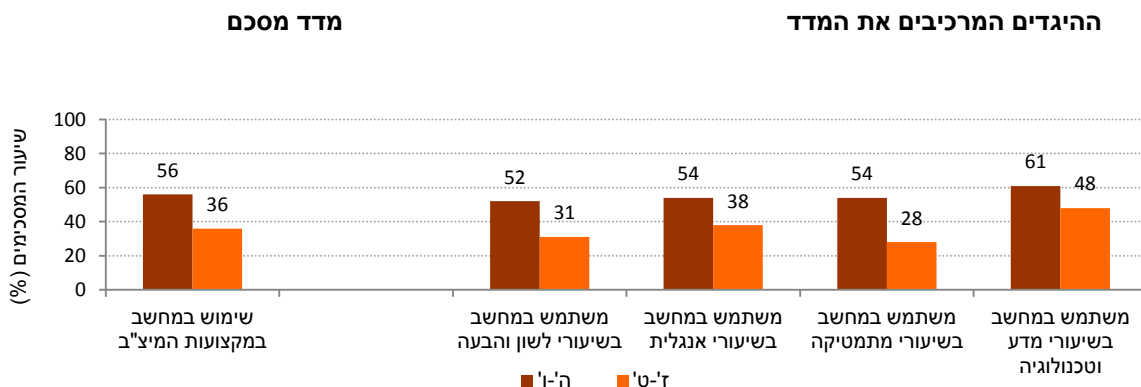
המעבר לעידן הדיגיטלי של המאה ה-21 הוביל להכנסת שינויים באורח החיים ולצורך במיומנויות חדשות המאפשרות השתלבות נאותה בסביבה ותרומה לחברה. אחת המטרות המרכזיות של מערכת החינוך בישראל בשנים האחרונות היא להתאים את עצמה לעידן הטכנולוגי החדש, זאת באמצעות שילוב טכנולוגיות תקשוב באופן מיטבי בבתי הספר, תוך טיפוח מיומנויות המאה ה-21 בקרב התלמידים (שימוש בכלים מתקדמים, שימוש מושכל בטכנולוגיות מידע, ועוד).

שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב במהלך שעות הלימודים:

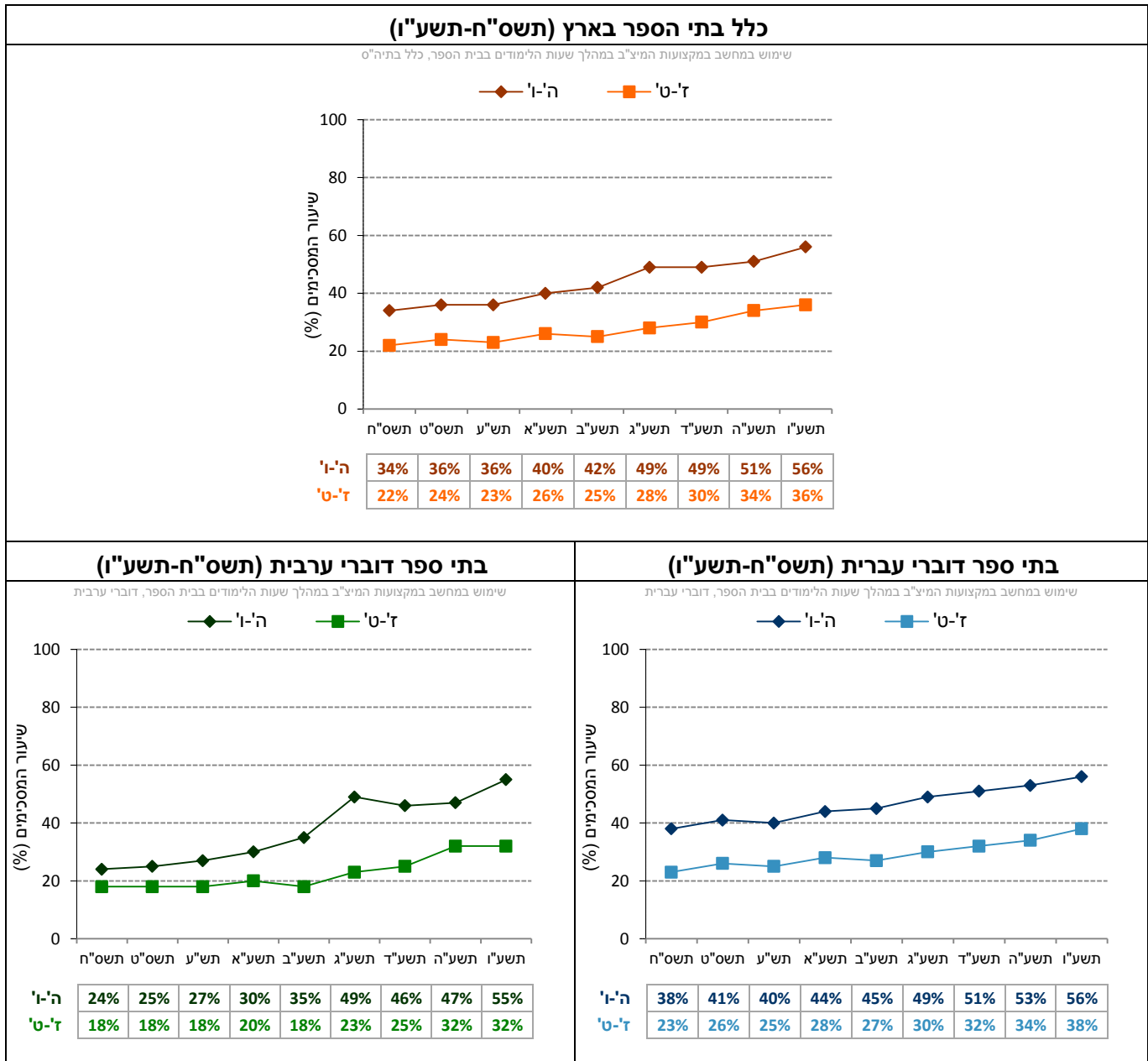
המדד "שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב במהלך שעות הלימודים" מבקש לבחון את המידה בה התלמידים משתמשים במחשב במהלך שעות הלימודים בבית הספר לצורכי הלמידה של מקצועות המיצ"ב: לשון והבעה, אנגלית, מתמטיקה ומדע וטכנולוגיה.

- ➔ באופן כללי, תלמידים בבתי הספר היסודיים דיווחו על שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב בשיעור גבוה יותר בהשוואה לתלמידי חטיבות הביניים (בשנת תשע"ו - 56% ביסודי לעומת 36% בחט"ב).
- ➔ בהשוואה בין מגזרי השפה נרשמו בחטיבות הביניים שיעורי דיווח גבוהים יותר בבתי ספר דוברי עברית בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית (38% לעומת 32%, בהתאמה), ובבתי ספר יסודיים לא היה הבדל משמעותי בין שני מגזרי השפה.
- ➔ בין השנים תשס"ח-תשע"ו ניכרת עלייה משמעותית ומתמשכת בדיווחי התלמידים על שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב במהלך שעות הלימודים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים, בשני מגזרי השפה. בבתי ספר יסודיים נמחק הפער בין דוברי ערבית ובין דוברי עברית, לטובת האחרונים (פער של 1% בתשע"ו לעומת פער של 14% בתשס"ח). בחטיבות הביניים נותר פער של 6% לטובת דוברי העברית.
- ➔ בחינת שיעורי הדיווח על שימוש במחשב במקצועות השונים מלמדת כי תלמידים מדווחים בשיעורים גבוהים יותר על שימוש במחשב בשיעורי מדע וטכנולוגיה בהשוואה לשאר התחומים.

נתוני המדד המסכם "שימוש במחשב במקצועות המיצ"ב במהלך שעות הלימודים" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר ביסודי ובחט"ב בשנת תשע"ו

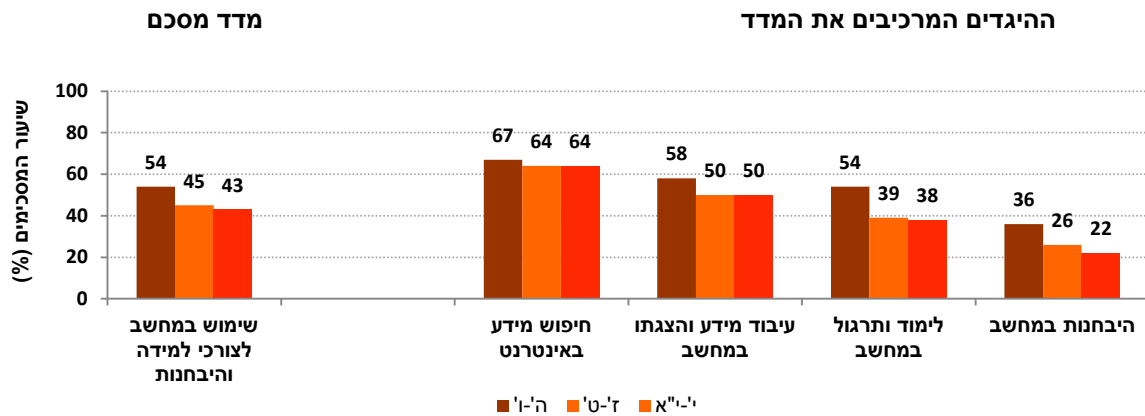
נתוני המדד המסכם "שימוש במחשב במקצועות המיצי"ב במהלך שעות הלימודים" – לפי דיווחי תלמידים ביסודי ובחט"ב לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו

שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות:

בשנת תשע"ו נשאלו לראשונה התלמידים על שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות. שיעורי הדיווח עומדים על כ-50% בקרב כלל התלמידים, כאשר אופן השימוש שדווח בשכיחות הגבוהה ביותר על ידי התלמידים (כשני שלישי מהתלמידים) הוא ביצוע משימות של חיפוש מידע באינטרנט ואילו אופן השימוש הנמוכה ביותר הוא היבחנות באמצעות המחשב (כרבע עד שלישי מהתלמידים).

נתוני המדד המסכם "שימוש במחשב לצורכי למידה והיבחנות" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו*

* סולם התשובות להיגדים היה: 0- אף פעם או כמעט אף פעם, 1- פעם בכמה חודשים, 2- פעם או פעמיים בחודש, 3- לפחות פעם בשבוע. בעבור היגדים אלו מוצג בתרשים שיעור העונים פעם או פעמיים בחודש או לפחות פעם בשבוע.

תקשורת דיגיטלית/סולרית בין התלמיד למורה:

בשנת תשע"ו נשאלו התלמידים לראשונה גם על תדירות ההתקשרות שלהם עם המורה באמצעים דיגיטליים/סולריים. ככלל, עם העלייה בשכבות הגיל יש עלייה בשיעורי הדיווח (52% ביסודי, 70% בחט"ב ו-80% בחט"ע). עם זאת, יש לשים לב לכך, שעלייה עם הגיל ניכרת בעיקר בקרב דוברי עברית (91% מהתלמידים בחט"ע). בקרב דוברי הערבית אין הבדלים משמעותיים בין שלוש שכבות הגיל.

דיווחי תלמידים על ההיגד: "בחודש האחרון התכתבת עם מורה שלך באמצעות מחשב או סמארטפון או טאבלט" (תשע"ו)*

היגד	שכבת גיל	כלל בתי"ס	בתי"ס דוברי עברית	בתי"ס דוברי ערבית
בחודש האחרון התכתבת עם מורה שלך באמצעות מחשב או סמארטפון או טאבלט (למשל, באמצעות דואר אלקטרוני, וואטסאפ, סמס וכד')	יסודי	52%	53%	50%
	חט"ב	70%	81%	44%
	חט"ע	80%	91%	53%

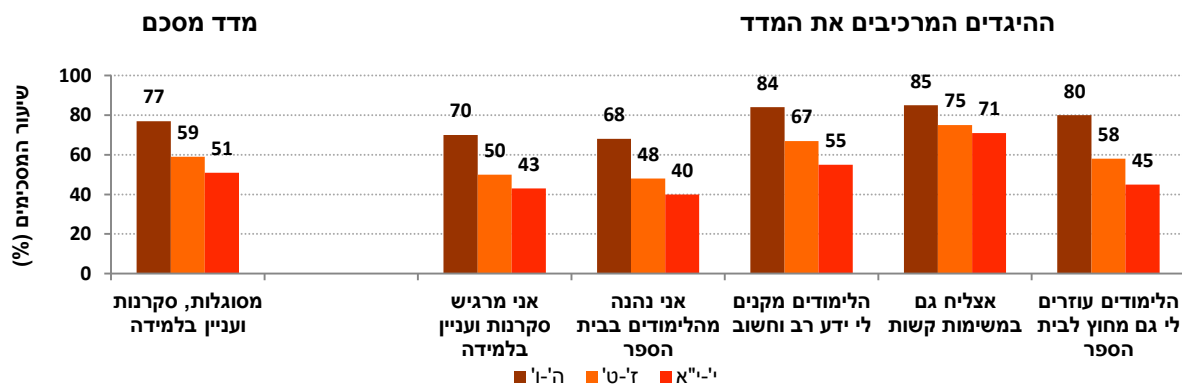
* סולם התשובות להיגדים היה: 0- אף פעם, 1- פעם אחת, 2- פעמיים, 3- שלוש פעמים, 4- ארבע פעמים או יותר. בעבור היגד זה מוצג בלוח שיעור העונים פעם, פעמיים, שלוש פעמים או ארבע פעמים ויותר.

מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה

המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" מבקש ללמוד באיזו מידה התלמידים לומדים מתוך סקרנות, מגלים עניין בלימודים ומייחסים להם ערך, ועד כמה הלימודים מקנים לתלמידים תחושה של מסוגלות וביטחון ביכולותיהם. מדד זה נבדק לראשונה בשנת תשע"ה.

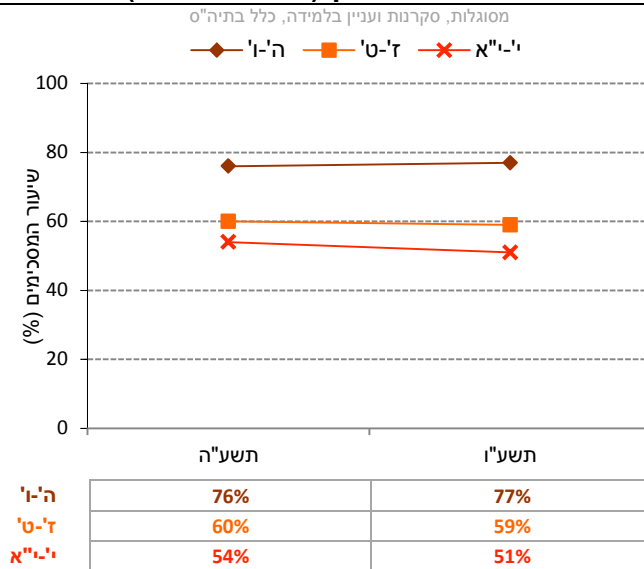
- ➔ באופן כללי, בשנת תשע"ו, תלמידים בבתי ספר יסודיים הסכימו עם המדד בשיעורים גבוהים יותר (77%) בהשוואה לתלמידים בחטיבות הביניים (59%) ובחטיבות העליונות (51%). שיעורי הסכמה גבוהים יותר נרשמו בבתי ספר דוברי ערבית בהשוואה לבתי ספר דוברי עברית.
- ➔ בין השנים תשע"ה לתשע"ו לא חלו שינויים של ממש במדד זה, למעט ירידה קלה בחטיבות העליונות (-3%) הנובעת מהרעה בקרב החטיבות העליונות דוברות הערבית (-6% בקרב דוברי הערבית).
- ➔ בשנת תשע"ו, בדומה לתשע"ה, שיעורי הסכמה גבוהים יחסית נרשמו עם היגדים העוסקים בתחושת מסוגלות ובערך האינסטרומנטלי של הלימודים ("אצליח גם במשימות קשות" ו-"הלימודים מקנים לי ידע רב וחשוב"), בעוד ששיעורי הסכמה נמוכים יותר יחסית נרשמו עם היגדים הבוחנים עניין, סקרנות והנאה בלימודים ("אני מרגיש סקרנות ועניין בלמידה" ו-"אני נהנה מהלימודים בבית הספר").

נתוני המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו

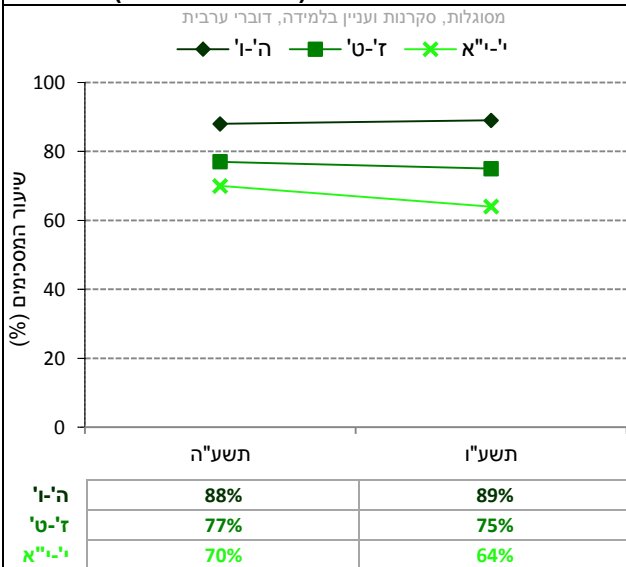

נתוני המדד המסכם "מסוגלות, סקרנות ועניין בלמידה" – לפי דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשע"ה-תשע"ו

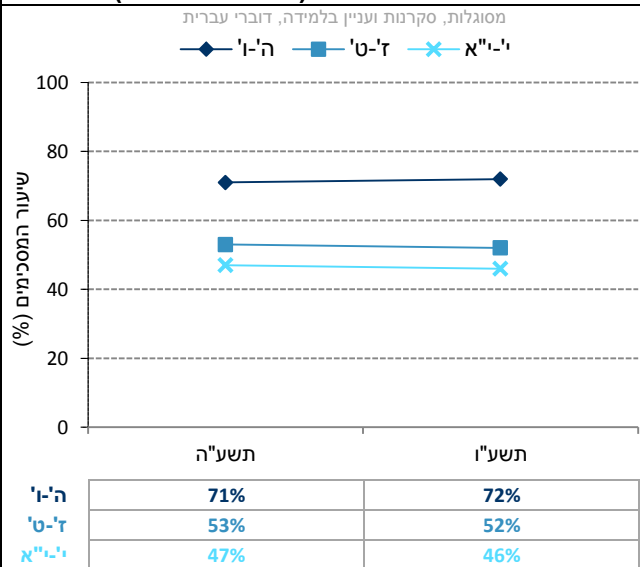
כלל בתי הספר בארץ (תשע"ה-תשע"ו)

בתי ספר דוברי ערבית (תשע"ה-תשע"ו)

בתי ספר דוברי עברית (תשע"ה-תשע"ו)

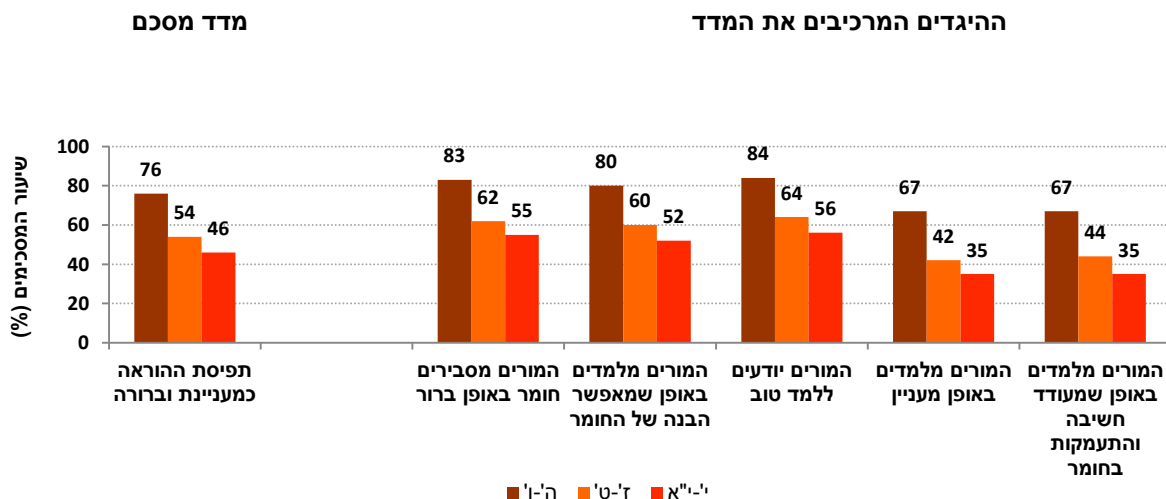

תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה

תלמידים מכל שכבות הגיל נשאלו באיזו מידה ההוראה בכיתה מעוררת חשק ללמוד, מעניינת ובהירה, מסייעת להבנה ומעודדת חשיבה והעמקה. על בסיס שורה של היגדים אלו חושב המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה".

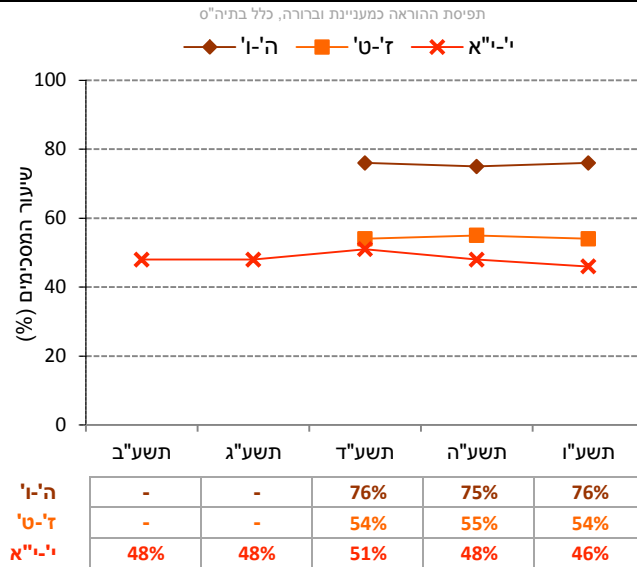
- ➔ באופן כללי, עם העלייה בשכבות הגיל יש ירידה בשיעורי הדיווח על תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה – 76% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, 54% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-46% מהתלמידים בחטיבות העליונות.
- ➔ לאורך השנים (תשע"ב-תשע"ו) נרשמה יציבות בחטיבות העליונות בשיעורי הדיווח על המדד המסכם, למעט אצל דוברי ערבית, שם בשנת תשע"ו נרשמה ירידה של 6% בהשוואה לתשע"ה. בבתי ספר יסודיים ובחטיבות הביניים חושב המדד לראשונה בתשע"ד, ובשלוש השנים בהן נבחן המדד לא נרשם שינוי של ממש בשני מגזרי השפה.
- ➔ עיון מעמיק יותר בנתוני ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם מגלה, כי שיעורי הדיווח על הוראה ברורה (למשל "המורים מסבירים חומר באופן ברור") גבוהים יותר בשלושת שלבי החינוך בהשוואה לשיעורי הדיווח על הוראה מעניינת המעודדת חשיבה והתעמקות (למשל "המורים מלמדים באופן מעניין").

נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו

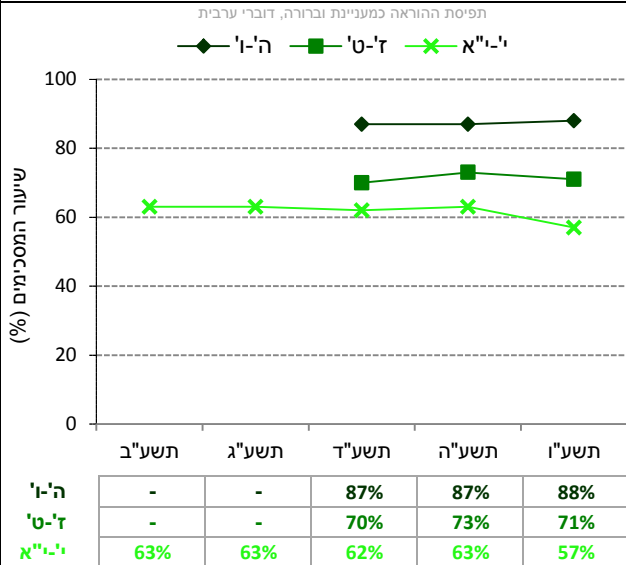

נתוני המדד המסכם "תפיסת ההוראה כמעניינת וברורה" – לפי דיווחי תלמידים ביסודי, בחט"ב
ובחט"ע לאורך השנים תשע"ב-תשע"ו

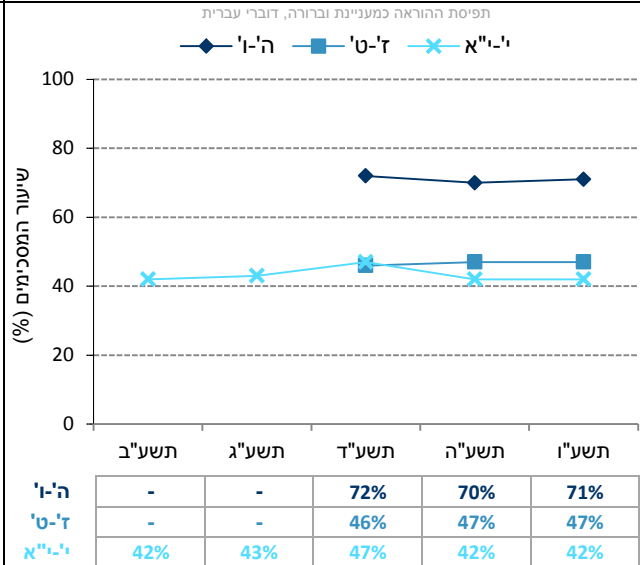
כלל בתי הספר בארץ (תשע"ב-תשע"ו)

בתי ספר דוברי ערבית (תשע"ב-תשע"ו)

בתי ספר דוברי עברית (תשע"ב-תשע"ו)

קידום סובלנות כלפי האחר והשונה

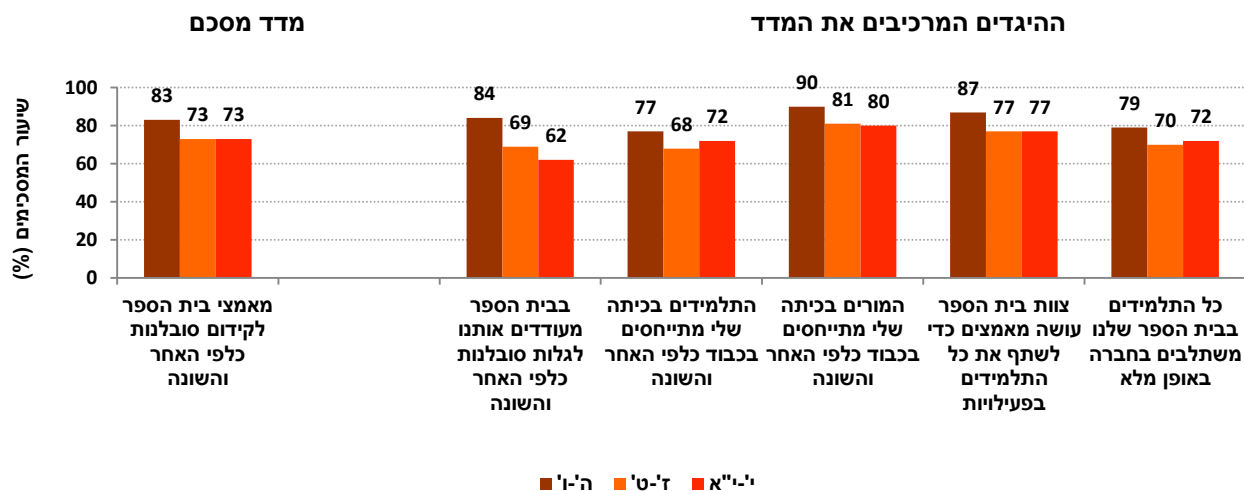
מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה:

המדד "מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה", מבקש לבחון את המידה בה צוות בית הספר פועל כדי לשלב את כלל התלמידים בפעילויות חברתיות, וכן את המידה בה הצוות מעודד את התלמידים לגלות סובלנות כלפי האחר והשונה.

➔ בשנת תשע"ו 83% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, 73% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-73% בחטיבות העליונות דיווחו כי בית הספר עושה מאמצים כדי לקדם סובלנות כלפי האחר והשונה. ככלל, לא נרשמו הבדלים בין תלמידים דוברי ערבית לתלמידים דוברי עברית (למעט בתשע"ו בחט"ע, ר' להלן).

➔ בין השנים תשע"ה ותשע"ו לא חלו שינויים של ממש במדד זה, למעט הרעה בחטיבות העליונות דוברות הערבית (-4%).

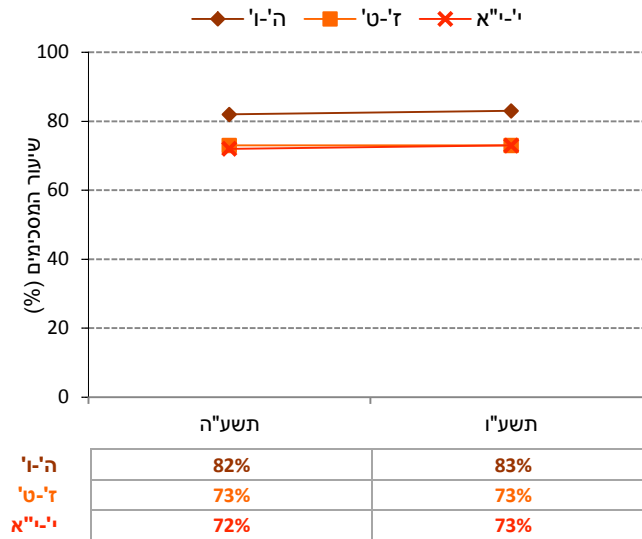
נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בתשע"ו

נתוני המדד המסכם "מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה" – לפי דיווחי תלמידים
ביסודי, בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשע"ה-תשע"ו

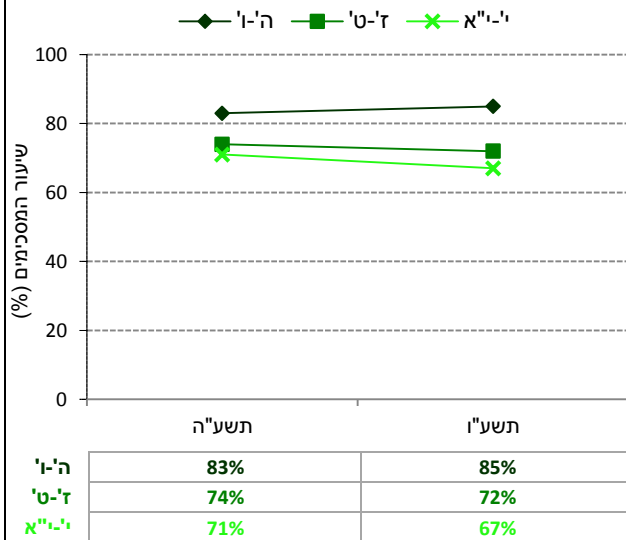
כלל בתי הספר בארץ (תשע"ה-תשע"ו)

מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה, כלל בתי"ס

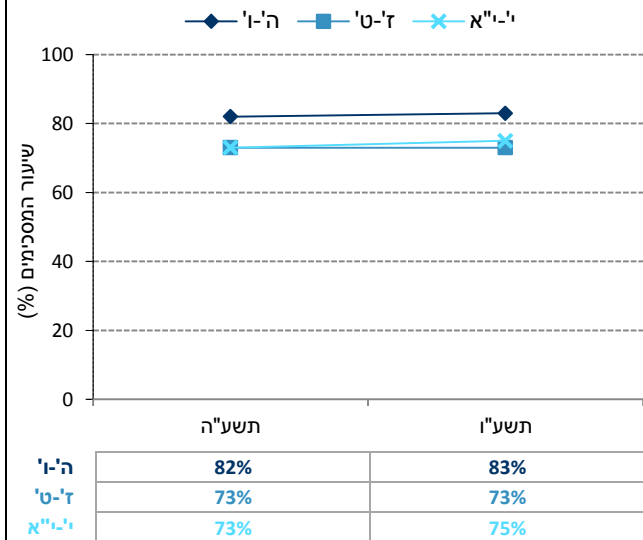
בתי ספר דוברי ערבית (תשע"ה-תשע"ו)

מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה, דוברי ערבית

בתי ספר דוברי עברית (תשע"ה-תשע"ו)

מאמצי בית הספר לקידום סובלנות כלפי האחר והשונה, דוברי עברית

היעדר סובלנות כלפי האחר והשונה:

בנוסף, התלמידים התבקשו להשיב על היגדים, הנוגעים לחשיפה לגילויים של חוסר סובלנות כלפי האחר והשונה (בני לאום אחר, בני/בנות מין אחר ועוד). בנושא זה לא חושב מדד מסכם.

➔ כשביעית מהתלמידים בבתי ספר יסודיים וכחמישית ויותר מהתלמידים בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות דיווחו על שפה פוגענית כלפי בני/בנות לאום אחר או כלפי בעלי עמדות פוליטיות שונות.

➔ כחמישית מהתלמידים בבתי ספר יסודיים ובחטיבות העליונות וכרבע בחטיבות הביניים דיווחו כי תלמידים משתמשים בשפה פוגענית בגלל מראה חיצוני. בכל שלבי החינוך, כשישית מהתלמידים דיווחו על שפה פוגענית כלפי בני/בנות מין אחר וכעשירית על שפה פוגענית כלפי תלמידים עם מוגבלויות.

➔ בין תשע"ה לתשע"ו נרשמו ירידות קלות של אחוז עד שלושה אחוזים בהיגדים השונים. יש לעקוב בשנים הבאות כדי לקבוע האם מדובר במגמה של ממש או בתופעה חולפת.

נתוני ההיגדים "פעמים רבות תלמידים בכיתה שלי מדברים בשפה פוגענית (למשל: קללות, עלבונות, שפה בוטה וכד') ב... - לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנים תשע"ה-תשע"ו

שינוי בין השנים			תשע"ו			תשע"ה			תלמידים מדברים בשפה שפוגעת:
י-י"א	ז-ט'	ה-ו'	י-י"א	ז-ט'	ה-ו'	י-י"א	ז-ט'	ה-ו'	
0%	-1%	-2%	22%	21%	14%	22%	22%	16%	א. בבני/בנות לאום אחר
0%	1%	-2%	16%	18%	16%	16%	17%	18%	ב. בבני/בנות מין אחר
-1%	-1%	-1%	9%	11%	11%	10%	12%	12%	ג. בבעלי מוגבלויות
-2%	-2%	-2%	20%	26%	20%	22%	28%	22%	ד. בגלל מראה חיצוני
0%	-1%	-3%	26%	20%	12%	26%	21%	15%	ה. במי שמחזיק בדעה פוליטית שונה
-2%	-2%	-2%	7%	8%	7%	9%	10%	9%	ו. בעולים חדשים*

* היגד זה הוצג לתלמידים בבתי ספר דוברי עברית בלבד.

יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים

תלמידים נשאלו על אודות תחושותיהם כלפי מערכת היחסים בינם לבין המורים: האם יש להם יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלהם? האם הם חשים אכפתיות מצד צוות בית הספר? האם הם חשים שנוח להם לדבר עם מישהו מהמורים שלהם כאשר עצוב או רע להם? האם לרוב המורים שלהם חשוב מאד לדעת איך הם מרגישים בבית הספר ובכלל? על בסיס שורה של היגדים אלו חושב המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים".

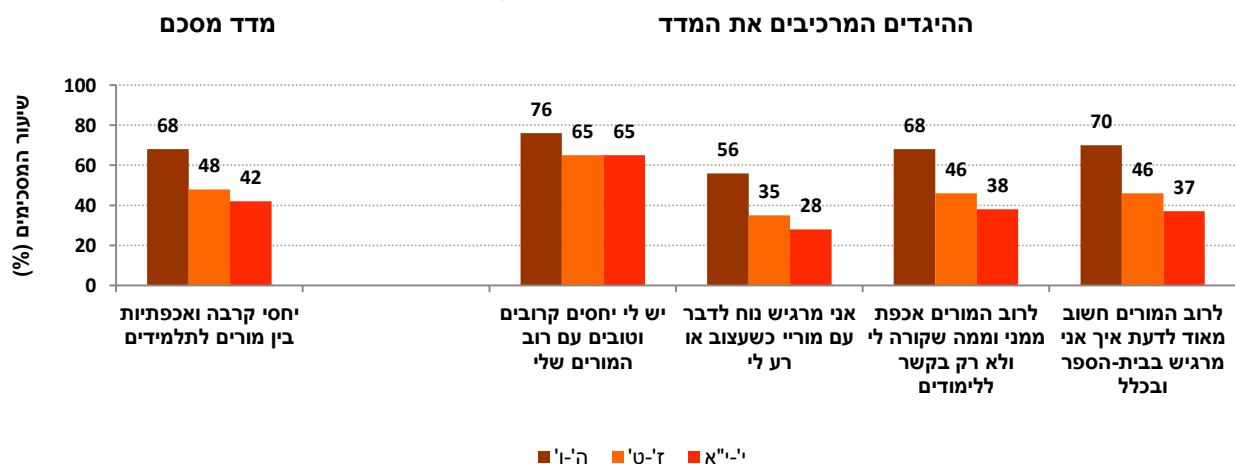
➔ באופן כללי, עם העלייה בשכבות הגיל יש ירידה בשיעורי הדיווח על יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים – 68% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, 48% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-42% בחטיבות העליונות.

➔ שיעורי הדיווח בבתי ספר דוברי ערבית גבוהים ב-10%-20% משיעורי הדיווח בבתי ספר דוברי עברית בכל שכבות הגיל.

➔ השוואה לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו מצביעה על עלייה מתונה בשיעורי התלמידים שדיווחו על יחסים של קרבה ואכפתיות בינם לבין מוריהם, ועל התייצבות בארבע השנים האחרונות בחטיבות ביניים ובחטיבות עליונות. בשנת תשע"ה בבתי ספר יסודיים דוברי עברית נרשמה ירידה קלה בדיווחי התלמידים (-5% בהשוואה לתשע"ד). בשנת תשע"ו לא חל שינוי של ממש בבתי ספר יסודיים דוברי עברית ונשתמרה הירידה.

➔ עיון מעמיק יותר בנתוני ההיגדים המרכיבים את המדד המסכם מגלה, כי בעוד ששיעורי הדיווח על ההיגד המבטא הערכה כללית חיובית לקשר שבין המורים לתלמידים ("יש לי יחסים קרובים וטובים עם רוב המורים שלי") הם הגבוהים ביותר, הרי שבהיגד שבודק קשר ואכפתיות ברמה האישית ("כשעצוב לי או כשרע לי, אני מרגיש נוח לדבר על זה עם מישהו מהמורים שלי") – שיעורי המסכימים נמוכים יותר.

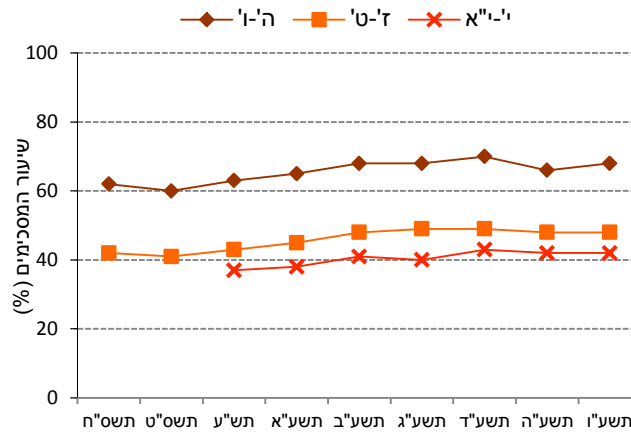
נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו

נתוני המדד המסכם "יחסי קרבה ואכפתיות בין מורים לתלמידים" – לפי דיווחי תלמידים ביסודי,
בחט"ב ובחט"ע לאורך השנים תשס"ח-תשע"ו

כלל בתי הספר בארץ (תשס"ח-תשע"ו)

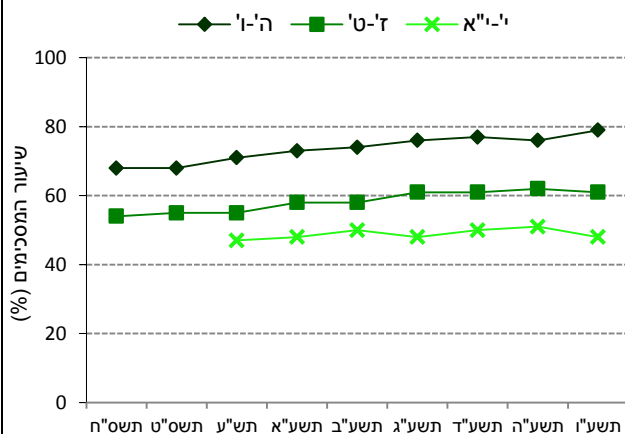
יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים, כלל בתי"ס

ה'ו'	תשס"ח	תשס"ט	תש"ע	תשע"א	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ד	תשע"ה	תשע"ו
ה'ו'	62%	60%	63%	65%	68%	68%	70%	66%	68%
ז'ט'	42%	41%	43%	45%	48%	49%	49%	48%	48%
י'א'	-	-	37%	38%	41%	40%	43%	42%	42%

בתי ספר דוברי ערבית (תשס"ח-תשע"ו)

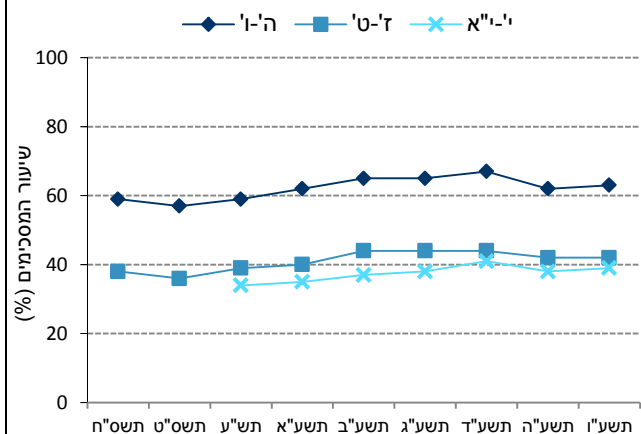
יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים, דוברי ערבית

ה'ו'	תשס"ח	תשס"ט	תש"ע	תשע"א	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ד	תשע"ה	תשע"ו
ה'ו'	68%	68%	71%	73%	74%	76%	77%	76%	79%
ז'ט'	54%	55%	55%	58%	58%	61%	61%	62%	61%
י'א'	-	-	47%	48%	50%	48%	50%	51%	48%

בתי ספר דוברי עברית (תשס"ח-תשע"ו)

יחסי קרבה ואכפתיות בין המורים לתלמידים, דוברי עברית

ה'ו'	תשס"ח	תשס"ט	תש"ע	תשע"א	תשע"ב	תשע"ג	תשע"ד	תשע"ה	תשע"ו
ה'ו'	59%	57%	59%	62%	65%	65%	67%	62%	63%
ז'ט'	38%	36%	39%	40%	44%	44%	44%	42%	42%
י'א'	-	-	34%	35%	37%	38%	41%	38%	39%

פעילויות פנאי של תלמידים

תלמידים נשאלו האם הם משתתפים בפעילויות פנאי, המתקיימות בדרך-כלל באופן מאורגן אחרי שעות הלימודים. הכוונה היא לפעילויות כגון חוגי אמנויות, חוגי ספורט וחוגי העשרה וכן לפעילויות חברתיות מאורגנות כמו תנועות וארגוני נוער, תכניות מנהיגות ופעילויות התנדבות⁵. התלמידים התבקשו לציין האם השתתפו בפעילויות באופן קבוע (לפחות שעה בשבוע מתחילת השנה), באופן לא קבוע (מדי פעם) או לא השתתפו כלל.

כדי ללמוד על היקף ההשתתפות של תלמידים בפעילויות פנאי, חושבו שני מדדים מסכמים: "השתתפות בפעילויות פנאי - העשרה, אמנות וספורט" ו"השתתפות בפעילויות פנאי - חברה, מנהיגות והתנדבות". כל אחד מהמדדים המסכמים מייצג את שיעורי התלמידים שדיווחו על השתתפות באופן קבוע או לא קבוע. נתונים על פעילויות פנאי נאספו לראשונה בשנה"ל תשע"ו.

פעילויות פנאי-העשרה, אמנות וספורט:

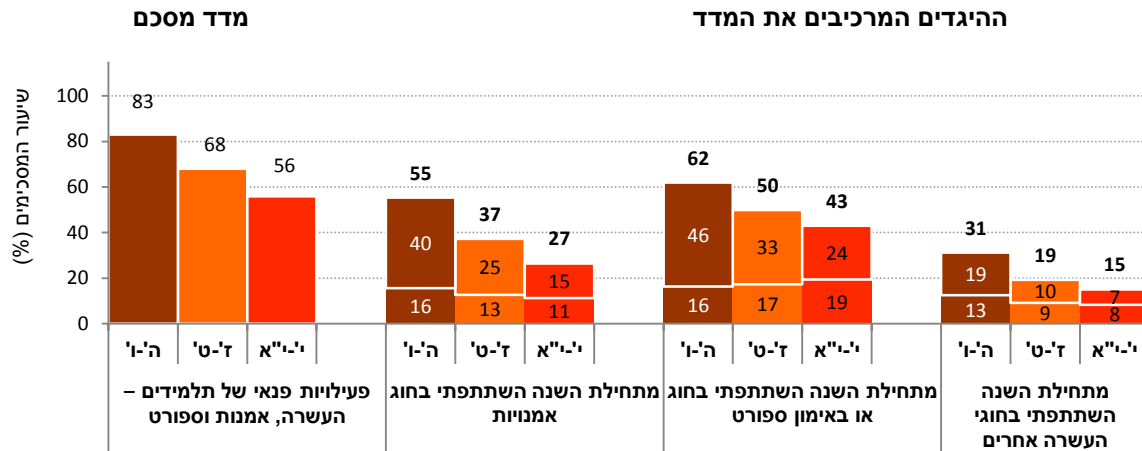
- ➔ ככלל, עם העלייה בשכבת הגיל נרשמת ירידה בשיעורי התלמידים שדיווחו על השתתפות (באופן קבוע או מדי פעם) בפעילויות פנאי-העשרה, אמנות וספורט: 83% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, 68% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-56% מהתלמידים בחטיבות העליונות.
- ➔ התלמידים דיווחו על השתתפות בחוג או אימון ספורט בשיעורים הגבוהים ביותר – כמחצית מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, כשליש בחטיבות הביניים וכרבע בחטיבות העליונות דיווחו על השתתפות באופן קבוע, ומעט פחות מחמישית מהתלמידים בשלושת שלבי הגיל דיווחו על השתתפות מדי פעם.

פעילויות פנאי-חברה, מנהיגות והתנדבות:

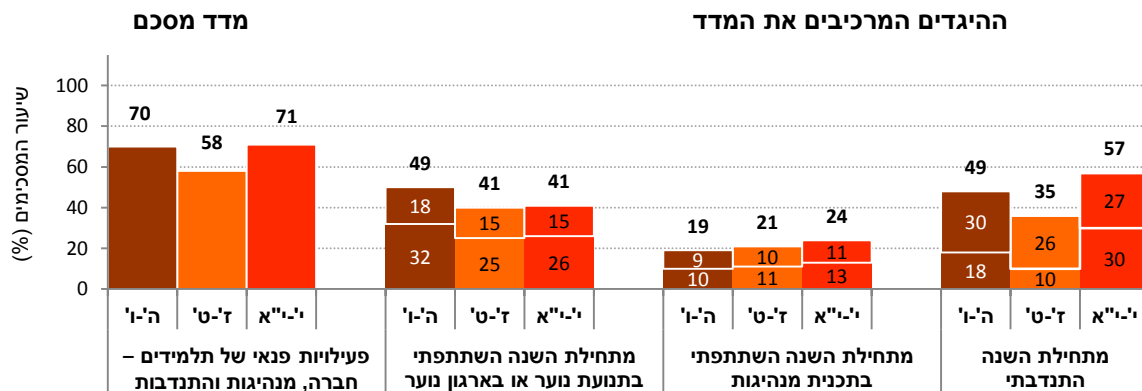
- ➔ 70% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים, 58% מהתלמידים בחטיבות הביניים ו-71% מהתלמידים בחטיבות העליונות דיווחו על השתתפות בפעילויות פנאי – חברה, מנהיגות והתנדבות.
- ➔ 18% מהתלמידים בבתי ספר יסודיים דיווחו על השתתפות בתנועת נוער או ארגון נוער באופן קבוע, וכשליש באופן לא קבוע. בחטיבות הביניים ובחטיבות העליונות השיעורים נמוכים במעט – 15% דיווחו על השתתפות קבוע וכרבע על השתתפות מדי פעם.
- ➔ השתתפות בפעילויות התנדבותיות דווחו בשיעורים גבוהים יחסית – בחטיבות העליונות 57% (27% באופן קבוע), בחטיבות הביניים 35% (26% באופן קבוע) ובבתי ספר יסודיים 49% (30% באופן קבוע).

⁵ חוגי אמנויות - למשל מוזיקה, מחול, ציור, דרמה ועיצוב; חוגי ספורט - למשל כדורגל וכדורסל; חוגי העשרה - למשל שחמט, נוער שוחר מדע, טיסנאות, לגו, בישול ובע"ח; תכניות מנהיגות - למשל מש"צים, מד"צים, "מנהיגות צעירה" ו"ליד קו הזינוק"; פעילויות התנדבות – למשל בחונכות, התנדבות בבתי חולים, איסוף וחלקת מצרכי מזון לנזקקים.

נתוני המדד המסכם "פעילויות פנאי-העשרה, אמנות וספורט" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו*

נתוני המדד המסכם "פעילויות פנאי-חברה, מנהיגות והתנדבות" – לפי דיווחי תלמידים בכלל בתי הספר בשנת תשע"ו*

* בעמודות ההיגדים שבתרשים מוצגים שיעורי התלמידים שהשיבו כי הם משתתפים בפעילות **באופן קבוע** (לפחות שעה בשבוע) או **באופן לא קבוע** (מידי פעם). שיעור התלמידים שהשיבו "באופן לא קבוע" מוצג מתחת לקו המפריד הלבן ושיעור התלמידים שהשיבו "באופן קבוע" מוצג מעל הקו. סך התלמידים שדיווחו על השתתפות בפעילות (באופן קבוע או באופן לא קבוע) מוצג מעל לעמודה. כל אחד מהמדדים המסכמים מייצג את שיעור התלמידים שדיווחו על השתתפות בלפחות פעילות פנאי אחת מקבוצת הפעילויות המתאימה באופן קבוע או לא קבוע.

נתונים נוספים - ר' דוח מיצ"ב תשע"ה באתר האינטרנט של ראמ"ה בקישור להלן:
<http://cms.education.gov.il/educationcms/units/rama/meitzav/dochtmaarachtim.htm>